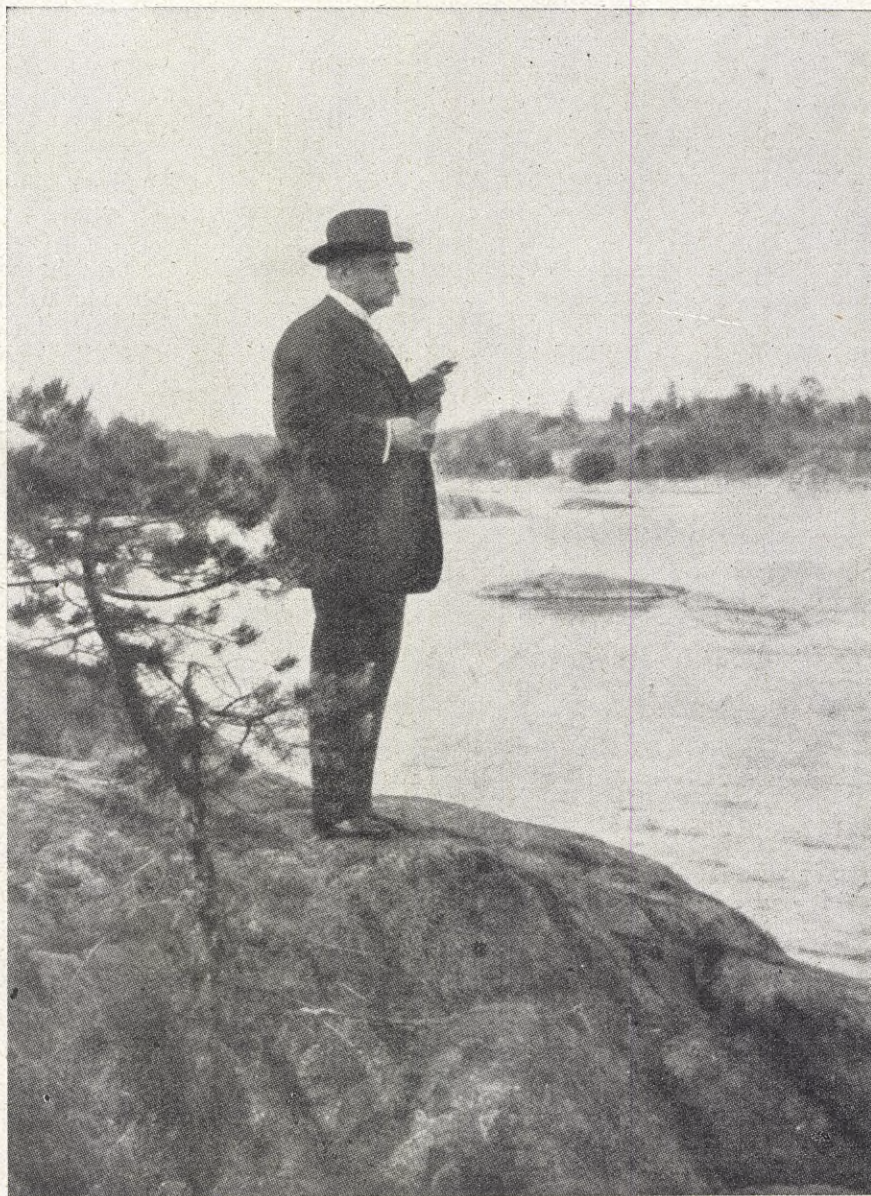


Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.  
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.  
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.  
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.







*Hjalmar Branting vid Nynäshamn, midsommarafton 1914.  
(Ur Hjalmar Branting och hans livsgärning.)*

# MORGONBRIS

\* JULINUMMER 1930 \*

26:te årg.

Nummer 7

Pris 25 öre



# Funktionalismen och den gifta fabriksarbeterskan.

## Hemliv under nya kollektiva former i funktionalistiska bostadshus.

För några år sedan — det kan inte vara mer än sex, kanske sju — var hon en blond liten skönhet. Jag mötte henne varje morgon och varje kväll på väg till och från fabriken. Nu är hon redan grå och sjaskig, så sjaskig som endast en liten blond skönhet kan bli, när hon är fabriksarbeterska, hustru och mor i en person. Det är den gamla historien: kvar på fabriken efter giftermålet, en solfattig, trång enrumslägenhet vid en bakgata, tre barnsängar och så, hela tiden, två gånger åtta timmars arbetsdag, uppdelad på de båda arbetsplatserna.

— Ja, visst har man ställt det toktigt för sig. Men kära nå'n, mannen blev ju arbetslös, och det var ingenting annat att göra än att huga i själv. Det nyttar förresten inte att gå och ångra sig, sådant är väl livet.

Sådant är väl livet! Hon sjunger inte ensam den gamla visan. Många av hennes kamrater äro i samma båt. Jag har observerat skaran under årens lopp, sett hur unga fabriksflickor snabbt och obönhörligt förvandlats till i förtid gamla kvinnor, märkta av överansträngning och vanvård. Förvandlingen ter sig så mera bitter, ironiskt bitter, om man samtidigt tänker på det ideliga talet om modern kroppskultur och ser, hur kvinnor i andra, bättre lottade samhällsklasser med framgång taga upp kampen mot ålderdomen och numera veta att bevara sin kropps och själs spänstighet och hälsa långt in i femtioåren. Den gifta fabriksarbeterskan med sin tredubbla uppgift — förvärvsarbete, hemarbete, moderskap — hinner varken med kropps- eller själskultur. Vid trettiofem, fyrtio års ålder är hon merendels utsliten, utsugen, vissnad i förtid. Inom svensk arbetarklass — och förmodligen även andra länders — förekommer hon redan ganska talrikt, och skaran kommer att ökas, om ingenting snart blir gjort för att underlätta dessa kvinnors tillvaro.

Det är så gott att först som sist lämna den gamla frågan om gift kvinnas rätt till förvärvsarbete utanför diskussionen och endast acceptera faktum: kvinnorna stanna i allt större utsträckning kvar på sin arbetsplats efter giftermålet. De föredraga att bli utslitna av en dubbel

arbetsbörda framför att pina sig igenom år av materiell nöd och osäkerhet. Under alla de år, denna fråga varit aktuell, har jag hört till dem som omutligt hävdad den gifta kvinnans rätt att söka sig eget förvärvsarbete; jag gör det fortfarande, trots att jag tydligt ser de förfärande följderna. Det är emellertid inte genom att hindra och förbjuda kvinnorna denna rätt, man råder bot på eländet. Botemedlet måste sökas på annat håll. Framför allt: bot måste sökas. Ty lika sant som det alltid varit, att ett lands kultur återspeglas i dess kvinnors ställning, lika sant är det, att kulturen hos en samhällsklass avläses på den ställning, klassens kvinnor intaga. Därför är det nödvändigt, att den svenska arbetarklassens kvinnor erhålla en bättre ställning; sker ej så, kommer svensk arbetarkultur att sjunka trots alla kultursegrar i övrigt.

Vi ha helt enkelt inte längre tid att syssla med den ofruktbara diskussionen om rätt eller inte rätt. I varje fall måste vi åtminstone samtidigt söka oss fram på andra vägar. En av dem leder, så vitt jag kan se, rakt fram till en grundlig reformation av hemlivet, en reformation, som emellertid inte kan genomföras utan kvinnornas egen aktiva medverkan. Och här stöter man tyvärr redan på ett mycket svårt hinder. Arbetarkvinnorna äro ifråga om medvetna, radikala förändringar av levnadsvanor och livsformer oerhört konservativa! Lätt förklarligt för övrigt, om man betänker deras tunga tillvaro, deras få möjligheter att skapa sig en totalbild över utvecklingen. Konservatismens innersta

### Innehållsförteckning:

- Funktionalismen och den gifta fabriksarbeterskan* av H. L.  
*Folkskolan, folket och läraren* av Sigrid Gillner.  
*Engelska sjukan* av d:r Hallberg.  
*Hälsning till Finlands soc.-dem. kvinnors 30-årsjubileum.*  
*Regeringsskiftet.*  
*Midssommar* av Edvard Fredin.  
*Bland tyska kamrater* av Hulda Flood.  
*Fylla symötena ett särskilt behov hos kvinnorna* av Disa Västberg.  
*En gumma av gamla stammen* av Adolf Lundgrehn.  
*Vi arbetarekvinnor* av Sigrid Gillner.  
*Tro eller socialt medvetande* av Oscar Hedberg.  
*Litteraturanmärkingar, notiser m. m.*

kärna är helt enkelt rädsla för allt nytt och oprövat, och osäkerhets känslan inför morgondagen föder rädsla.

Så vet jag, att reformationen av hemlivet kommer att möta kanske det starkaste motståndet hos just dem, som skulle få största fördel därav och som absolut måste vara med för att genomföra den, nämligen hos arbetarkvinnorna själva — och detta i all synnerhet sedan det uppenbaras, att en dylik reformation bygger på kollektivitet. Kvinnor äro individualistiskt betonade, och det är denna individualism de måste offra ett stycke av, visserligen ett mera oväsentligt stycke, men ändå, offret måste göras.

Hur skulle nu hemlivets reformering i kollektiv riktning gestalta sig då? Just i dessa dagar talas det massor av ord om funktionalismen. Den stora Stockholmsutställningen är funktionalistisk, hus byggas funktionalistiskt, rum inredas funktionalistiskt och så vidare. Det nya ordet surrar kring-våra öron och möter våra ögon snart sagt överallt. Men vad betyder det då i själva verket? Utan att här gå in på funktionalismens konkreta betydelse, d. v. s. en ny stilriktning ifråga om de döda tingen (hus, möbler m. m.), torde nyheten kortast kunna förklaras sålunda, att den innebär en ändamålsenligare livsföring, en omläggning av våra levnadsvanor efter förnufts- och nyttoprinciperna.

Tänk nu efter och erkänn sedan, att dessa gifta fabriksarbeterskor leva och slita under synnerligen oförnuftiga, ofunktionalistiska former. De tvätta sent på kvällarna eller tidigt på morgnarna var sin lilla tvätt, de sköta och passa var och en sina barn, så gott de förstå och hinna, med andra ord: de uträdda var i sitt lilla hem en hel del sysslor, som under förnuftigare former skulle kunna uträttas gemensamt för alla. Dessa förnuftigare former kräva emellertid just funktionalistiska bostadshus, de kunna inte tillämpas i hyreskasärner av den kända typen, där varje lägenhet — trots tunna väggar — ifråga om det husliga arbetet är som en isolerad cell. Det lär redan finnas byggen i Stockholm med anordningar på taken för gemensamma lek-



# Folkskolan, folket och läraren.

Av Sigrid Gillner.

Varje företag nu för tiden, som vill bli föremål för den uppmärksamhet, som resulterar i uppskattning, måste bedriva en viss propaganda om sin verksamhet. Det sker så mycket och det finns så mycket att titta på, att människor i allmänhet behöva en vägledning i vad de skola se och intressera sig för.

Ett företag, som sannerligen tiger om sig och sitt, är svenska folkskolan.

Här är plats för protester! Man kan opponera sig emot att svenska folkskolan vanhedras med epitetet företag, och man kan erinra om att dess lärarekår minsann skriat tillräckligt om sin lönefråga. — Den, som erinrar om det senare har skyldighet att tala om vad en lärarinna i tredje lönegraden har i lön i Uppsala och vad en lärare i samma lönegrad har i Vreta klostrets socken i Östergötland. Annars har han eller hon ingen kvalifikation för att tala om folkskollärarkårens lönefråga.

Men svenska folkskolans verksamhet! Om det är så, att ytterst få människor veta något exakt om lönerna inom svenska folkskolan —

platser, avsedda för husets alla barn under tillsyn av en gemensamt anställd "tant" eller liknande funktionär. Detta pekar ju direkt på andra gemensamhetsanordningar, såsom t. ex. gemensam spädbarnsvård (barnkrubba), gemensam tvättinrättning och så vidare.

Det finns så många sysslor i vårt dagliga liv, som vi alla måste uträtta på ungefär samma sätt och som lika bra kunde uträttas av något eller några få par händer i stället för av de många, många, som nu bli uttröttade genom att behöva syssla med allt möjligt.

Men för att genomföra en sådan reform fordras en viss kollektiv inriktning hos kvinnorna själva. Jag har ibland haft tillfälle att tala med just fabriksarbeterskor om denna tanke och tyvärr ofta stött på det där individualistiska motståndet, som yttrar sig i obenägenhet att ha något gemensamt med andra. Det duger inte längre med en sådan olust, såvida dessa arbetarkvinnor skola räddas från förtidig ålderdom och ett tröstlöst liv. Försök att

mer än att fröken den och den, papas och mammas flicka, har det så bra, att hon kan resa till Italien på somrarna — så är det dock ännu färre, som riktigt tänkt över vad vår folkskola egentligen uträttar.

Icke ens den samhällsklass, som framför andra begagnar sig av dess undervisning, har någon djupare uppfattning om den skola, där deras barn få sin utbildning. Genomsnittsföräldrarnas inställning till folkskolan kan kanske skisseras på följande sätt:

Inskrivningen efter fyllda sex år. — Ja, stackare nu blir du icke fri, förn du blir pensionsmässig!

Barnet kommer hem med sin första läxa, sin första skrivbok, sitt första betyg: — Var det någon mer än du, som fick med beröm godkänd i läsning?

Läraren bedömes. Han eller hon är "snäll". Men häftig kan han bli. — Pojken, som kunde vartenda ord när han gick hemifrån! Kan någon människa begripa, hur dom förhör i skolorna. — Läraren har sagt något åt pojken eller flickan. Kanske till och med vågat röra vid

"tänka på saken"! Genom att verkligen tänka kan man vänja sig vid snart sagt allt möjligt nytt och förut obekant, obenägenheten bytes på så sätt i nyfikenhet och därifrån är steget kort till levande intresse. Och när intresset först blir väckt hos en grupp gifta fabriksarbeterskor i en av våra fabriksstäder, tror jag inte att det skall behöva dröja länge, innan grunden lägges till landets första funktionalistiska bostadshus med lämpliga kollektiva anordningar för sådana arbetarfamiljer, det här är fråga om. Systemet är ju för övrigt ingalunda oprövat, husmödrarna i Wien äro väl bekanta med det. Vi ha här i landet arkitekter, som brinna av lust till verket; det gäller endast, att arbetarklassen själv och i första hand dess kvinnor få upp ögonen för, vilka kulturvärden som stå på spel, om ingenting snart göres för att undvika det underklassmärke, som består i utarbetade, i förtid åldrade arbetarehustrur.

H. L.

juvelen. Inte på långt när så eftertryckligt, som när far eller mor delar ut sina slängar, men i alla fall... Det är alldeles nog för att vara andras barn. Och en sådan pojke som våran! Så snäll. Han har kanske lite svårt för sig, men herre gud, dom har ju betalt för att dom ska lära ungarna något!

Examen. Ja, man stod i, så man fick ihop kläder åt barna till examen, så en skulle slippa skämmas för dom. Man vet väl, hur andra klär sina ungar fina. Tänk bara på Anderssons här i gården! Förra våren fick deras flicka... Nå, man köpte en hatt åt tösen. Den var så fin och bräcklig, att den inte höll mer än till examen ett år och så på söndagarna. Och pojken fick en mörkblå cheviotskostym med sjömanskrage. Han var fin i den, men det var ingenting för sommarpraktiken.

Man gick ett tag och hörde på examen. Tösen fick frågan. Men varför skulle fröken vara så kitslig och just fråga flickan om det hon inte kunde? Men pojken har klarade frågorna, så man kunde gå fram och tacka läraren efteråt. —

Är följa på år. — Det är väl, att barna snart är färdiga med skolan, så de få ut och förtjäna. Men först ha de den där otäcka fortsättningskolan till ingen nytta. Nå, man får väl försöka dragas med det, för det är ju så svårt numera för dom att få plats, när dom slutat skolan. —

Så sändas de då till fortsättningskolan, som till en meningslöshet, den ingen begriper. — De åtta skolåren ha genomlupits. —

Under dessa år har barnet formats, lärts, utvecklats av en människa, man icke känner och vars arbete man icke har mycken aning om.

Hur förhöres en läxa? Hur genomgås den nya? Hur läsa de om hembygden i skolan? Vad talar läraren med barnen om, när han inte direkt undervisar? Hur ser han på undervisningens mål? Lär han dem att hitta i det praktiska livet? Kunna de slå i en tidtabell och räkna ut vad en järnvägsresa kostar? Om mormor blir hastigt sjuk och de äro ensamma med henne, hur ska de då göra? Hur får man hjälp vid eldsvåda? Om far gör sig illa i arbetet, hur går det då? Finns det någon



som kan skaffa dem det nödvändigaste därhemma? En sjukförsäkring, vad är det? — Har läraren några ideal om framtiden, som han meddelar barnen? Lär han dem det spännande och ansvarsfyllda, som väntar dem den dag, då de bli myndiga medborgare? Han, som så mycket är tillsammans med dem, lär han dem denna vardagslivets skönhet, som består i att vara rent och snyggt klädd, vårda sin kropp och röra sig ändamålsenligt. Ger han dem intrycket av att ett par öppna, ärliga ögon, ett tydligt och klart sätt att tala, noggrannhet och snabbhet är det naturliga sättet att vara?

Det vore oändligt många frågor, som föräldrar hade att göra sina barns lärare. De som här uppräknas höra till de minst högtidliga, men äro dock mycket viktiga.

Men allt det där, som gäller barnets fostran och uppförande, det är ju saker, som rör hemmet enbart och icke rör läraren! — Den som säger så, den vet icke mycket om vad det vill säga att ha en klass, timme efter timme, dag efter dag i sex, kanske flera år. Ovillkorligen kommer läraren att spela en annan roll än enbart undervisarens. Särskilt blir det förhållandet i folkskolan, där en och samma lärarkraft anlitas i alla ämnen och för barnets hela skoltid. Icke sällan får i folkskolan läraren också vara barnets enda uppfostrare.

När man besinnar detta, så ter det sig underligt, att vår folkskola betyder så litet i det allmänna medvetandet och så jämförelsevis sällan förekommer som samtalsämne bland människor. Förvånansvärt litet intresse väcker också bland genomsnittet av föräldrar skolans rent materiella tillstånd. Huru många mammor i detta land fråga sig: Huru dan är skolsalen? Är den ett sunt och bra hem för barnen under dagens bästa och ljusaste tid? Huru dana arbetsmaterial ha de i skolan? Ger kommunen skolan i det stycket, vad den bör ha? För att nu icke tala om, att det kunde frågas efter skolbad, läkarvård och tandvård i alla stadsskolor åtminstone.

Om de flesta av dessa saker ha föräldrarna en oklar eller mycket litet självförskaffad uppfattning. Ty, praktiskt och ärligt taget, så existerar det icke någon verklig kontakt mellan skola och hem. Än mindre något verkligt samarbete. Examensbesöken äro ineffektiva ur samarbets synpunkt, även om det är tusen gånger bättre att de äga rum,

än att de icke skulle förekomma. Detta sista sagt mot dem, som vilja avskaffa folkskolans årsexamen, denna enda lilla propagandatillställning, som svenska folkskolan har. — Föräldramötena, som anordnas på sina håll såsom diskussionsaftnar för lärare och föräldrar, ge i allmänhet icke mycket utbyte. Där sägas självklarheter av sådana lärare och föräldrar, som ha offentlig talarevana. De verkliga problemen tager man icke fram, ty man känner varann för litet. Lärarna få veta, vilka pappor och mammor, som förs tala och vilka som icke förs. Föräldrarna få se lärarepersonalen rent kinematografiskt, men knappast mer. Någon verklig kunskap om folkskolans arbete få de i regel icke genom föräldramötena.

Vad skall då till, för att föräldrar och deras barns lärare skola intressera sig för varandras arbete på ett naturligt sätt?

Man kanske kan svara: Det måste bli modernt att veta något om folkskolans arbete. Pedagogik måste komma på modet. Skolan skall icke vara en fjärran isolerad inrättning, utan ett nära hem — också för den vuxne!

Det måste vara möjligt att finna en medelväg mellan å ena sidan det av vissa lärare fruktade absoluta beroendet av hemmet, det ständiga springet i skolan — och det nuvarande tillståndet, då man icke har någon kontakt alls.

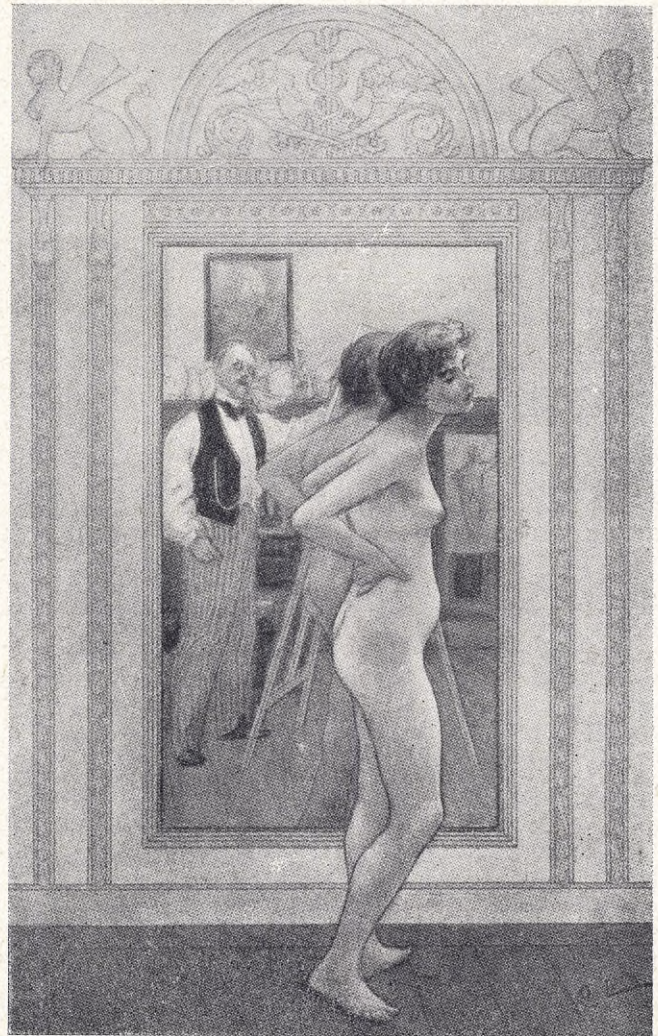
En tid fanns det en slags kontakt mellan svenska folkskolans lärarekår och det svenska folket, föräldrarna. Det var när seklet var ungt, medan de stora folkrörelserna gingo fram som en vår över vårt land. Då var folkskolläraren i varje bygd i idéernas tjänst och i det arbetet

mötte han alla dem, som ville tjäna en ny och bättre tid. Det arbete, som svenska folkskollärare då gjorde för upplysning och kultur, för demokrati och god medborgaranda, det borde en gång få sitt rättvisa erkännande.

Men det arbetet gjorde också folkskollärarna bittert hatade av det konservativa lägret. Fienderna visste, var de skulle sätta in stöten. Den enkle, icke akademiskt bildade folkskolläraren, han som höll folkbildningsföredrag och ville reformera samhället, han gjordes löjlig. Chrounschoug och Johannes Bengtzén skapades. Det bildade Sverige hade hjärtligt roligt. Folkskolläraren som offentlig och värdig person var oskadliggjord. Löjet har alltid varit ett effektivt vapen i den högre bildningens tjänst.

Radikalismens och den nya tidens trognaste arbetare hade fått en knäck, men de fortsatte sitt arbete med den enkla utrustning, som i vitsblad och kåserier fick stämpeln halvbildning. Bland de nyrika och

(Forts. å sid. 17.)



Carl Larsson: *I spegeln.*



## Engelska sjukan.

För Morgonbris av doktor Bengt Hallberg.

Engelska sjukan, "Riset" och många andra vackra namn, har denna mödrarnas skräck, under olika tider och på olika platser haft. Det vetenskapliga namnet — Rachitis — kommer av ett grekiskt ord, som betyder rygg och syftar alltså på de förr i tiden vanligare svåra följder av sjukdomen som ofta uppstodo i form av puckelrygg o. dyl.

Den är i det stora hela jämförelsevis sällsynt och har ständigt avtagit här i landet under de senaste årtiondena — med undantag för kristiden, då vi hade en måttlig stegring. Men den utgör ofta en källa till oro för mödrarna, som vilja förklara alla sitt barns verkliga eller förmenta krämpor såsom utslag av den fruktade sjukdomen, och som dessutom fått höra mångfaldiga hemska historier om de följder engelska sjukan kan ha. Låt oss ett ögonblick dröja vid detta och försöka sovra ut den lilla kärna av sanning, som finnes inuti de gängse ofta överdrivna föreställningarna om Rachitis.

Sjukdomen börjar ytterligt sällan innan barnet uppnått ett par månaders ålder — eller kan i varje fall endast av en läkare konstateras förut och börjar ej efter slutet av andra levnadsåret. Däremot kan mycket väl även barn efter fyllda 2 år ha engelska sjukan — men då har den börjat tidigare. Efter fyllda 3 år däremot förekommer praktiskt taget icke någon pågående sjukdom, vilket naturligtvis icke hindrar, att barnet kan visa märken efter en genomgången rachitis. Ja, sådana minnen av barndomens sjukdom finner man t. o. m. ofta hos vuxna — ex. i form av hjulbenthet eller kobenthet och mycket annat. Det är så vanligt att mödrar med barn på 4—5

år och mera frågar läkaren om inte barnet lider av engelska sjukan. Den frågan kan man besvara utan svårighet även om man inte ens fått se barnet: Det är mycket möjligt, att barnet kan ha haft sjukdomen — om det nu är så att det finns tecken som kunna tyda på engelska sjukan — men ett är säkert; nämligen att sjukdomen ej nu pågår — att det alltså inte är någon som helst mening med att tvinga i barnet levertran o. dyl. för att motverka att det kanske är blekt eller hjulbent eller äter dåligt eller något annat, som anses tyda på rachitis. De sjukdomar, som uppträda efter 3:e året och som förr kallats för engelska sjukan, ha ingenting med denna sjukdom att göra.

Vi ha alltså fått klart för oss, när engelska sjukan börjar.

Hur den börjar skola vi nu se. Det är av vikt att ha reda på de allra första symtomen, ty dessa verka oftast icke som början till någon så värst svår sjukdom. Mödrarna trösta sig ofta med att det "bara är litet magknip" eller något dylikt. Under tiden fortgår sjukdomen och den första oron hos barnet lägger sig, när det som så ofta sker genom sjukdomen blivit slött och likgiltigt. På det sättet kan ganska stora skador uppstå, innan barnet får läkarvård. Ännu värre är det naturligtvis om ytterligare tid förloras genom behandling hos någon "klok fru". Mångfaldiga människor gå av det skälet genom livet märkta av denna sjukdom, kobenta, kutryggiga eller tuberkulösa. Numera torde väl dylika medeltidsaktiga kvarlevor ha fördrivits till våra minst upplysta och avlägsnaste ödemarker.

Men vi återgå till beskrivningen av engelska sjukans första obetydliga symtom.

De visa sig oftast i form av en viss oro. Barnen bli skrikiga, borra ned nacken i kudden och röra oroligt på huvudet under det att svetten ofta bryter häftigt fram, i synnerhet under sömnen. De verka matta, förlora matlusten och få ibland besvär från magen. Det händer ofta, att en överdriven gasbildning äger rum i tarmarna, så att magen blir uppdriven — abnormt stor och verkar spänd som ett trummskinn.

Om ej barnet kommer under läkarevård, tar det säkert flera månader innan det blir klart, att det är frågan om engelska sjukan. De ovannämnda första symtomen äro alltså ett absolut tvingande skäl att rådfråga en läkare. Varför, det kommer av det följande att framgå.

När sjukdomen bestått några veckor eller kanske månader börja de allvarligare symtomen framträda. Dessa äro dels lokaliserade till bensystemet, dels till en mångfald andra organ i kroppen. Av dessa senare, icke till bensystemet hänförliga, symptom skall jag här endast nämna 1) de direkt livsfarliga kramperna, som ofta uppträda under det andra halvåret av barnets liv, samt 2) risken för lunginflammation; den risken är alltid mycket större för ett barn, som lider av rachitis än för andra barn.

De mest typiska förändringarna äro emellertid de, som visa sig i bensystemet. Dessa äro kanske så väl kända, att jag endast behöver räkna upp några av dem. Det är mjukheten i alla huvudskälens ben, den försenade slutningen av öppningarna mellan dessa ben (den fyrkantiga fontaneln fram till över pannan och den trekantiga — större — över bakhuvudet). Uppdrivningen av revbenen fram till på bröstet (den rachitiska "rosenkransen") m. m. Det förhåller sig i allmänhet så, att samtliga ben i kroppen bli mer eller mindre mjuka, förlora en del av sin stadga, så att de bli abnormt böjliga. Förbeningen, vilket egentligen endast är detsamma som inlagringen

---



---

# GAHNS TVÅLAR

● tvålarnas tvålar ●

---



---



## Finlands socialdemokratiska kvinnor fira 30-årsjubileum.

Första dagarna i juli fira våra finska kamrater sin trettioåriga tillvaro som organisation. Flerstädes ute i landet komma festligt arrangerade möten att celebrera passerandet av det 3:dje decenniet, i det sträv-samma arbetet för väckande och vinnande av kvinnorna för socialismen.

Våra finska kamrater voro således redan tidigare än vi verksamma att organisatoriskt sammansluta sig i ett förbund, då de redan år 1900 bildade Finlands Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Till förbundet äro genom 98 klubbar anslutna något över 3,300 medlemmar f. n. Till partiet i dess helhet höra omkring 10,000 kvinnor. Proportionellt är antalet socialdemokratiska kvinnor i organisatoriskt avseende något svagare än i vårt

land. Beroende av flera samverkande orsaker. Den inre politiska splittningen och kommunismens hittills relativt starka ställning ha avsevärt hindrat socialdemokratins växt senare åren.

Numer förlorar kommunismen dock alltmer terräng och socialdemokratin växer sig alltmera "in i samhället". Dess styrka och inflytande är betydligt. Vida mer än man är böjd antaga efter siffermässigt bedömmande.

De socialdemokratiska kvinnorna ha gjort stora insatser för ernandet av denna ställning. Stor vikt lägges vid upplysnings- och bildningsverksamhetens utbredning bland medlemmarna. Årligen anordnas å olika orter studiekurser och serieföreläsningar. Oftast omfatta dessa kurser

en tid av två veckor. Ämnena äro ej enbart av socialpolitisk art utan omfatta även t. ex. hushållsundervisning, hälsovård, barnavård etc.

I förbundets tjänst äro fast anställda: en sekreterare, en expeditris och två agitatorer. Dess tidning utgår i en upplaga å 2,500—5,000 ex. Åtta socialdemokratiska kvinnor ha säte i riksdagen. I kommunala och välfärdsinstitutioner äro de socialdemokratiska kvinnorna väl företrädde.

Sverges socialdemokratiska kvinnor bringa våra finska kamrater de varmaste hälsningar och lyckönskningar då de nu gå att fira ett trettioårigt pionjärbete för socialism och folkbefrielse.

S. V.

av kalk i de mjuka, nästan broskartade ben, som barnet vid födelsen har, denna förbening äger nämligen ej rum hos ett rachitiskt barn i rätt tid. Om benen alltså äro mera böjliga än normalt och på något sätt komma att utsättas för tryck så böjas de och bli kvar i denna ställning, när de äntligen förbenas. Därför uppkommer hjulbenthet eller kobenthet, om man låter ett rachitiskt barn gå för tidigt eller bär det på olämpligt sätt. Puckelrygg eller åtminstone kutryggighet, om det får ligga för mjukt i sängen, så att ryggen böjes bakåt av kroppstyngden, m. m. dylikt.

Engelska sjukan för i och för sig själv aldrig till döden. Även om den inte behandlas, så läker den sig själv, men det tar årtal och det blir oftast sorgligt att se barnen efteråt. Hjulbenta, kutryggiga, bleka och med stora huvuden och med många andra kroppsliga och själsliga fel äro de begåvade. För en stor del av dem blir utgången emellertid dödlig genom tillstötande sjukdomar såsom kramper, lunginflammation, tuberkulos, eller annat. Eller också få de starr, som visserligen kan opereras, men dock genom de tunga glasögonen och frånvaron av akomodationsförmåga\* gör dem i viss mån till invalida.

För att förstå hur behandlingen av engelska sjukan skall ske behöver man knappast

\* Jfr artikeln "Dålig syn och glasögon" i föregående nr av denna tidning.

veta annat än något om orsakerna till denna sjukdom. Dessa äro av två slag. Det tros nämligen, åtminstone av de flesta tyska vetenskapsmän, att en viss benägenhet för sjukdomen skall finnas. Om denna är betingad uteslutande av levnadsförhållandena eller även av ärftlighet, det vet man ej. Den andra orsaken är den, som egentligen åstadkommer sjukdomens utbrott, hos de barn, som ha benägenhet för den. Och denna andra orsak är bristen på ett aldeles speciellt ämne i födan — en Vitamin, som kallas för A-Vitamin och som endast finnes i näringsämnen hämtade från växtriket samt — i mindre mängd — i kött eller fett av eller mjölk och ägg från djur som leva på växtföda. Detta ämne uppstår i växterna under inverkan av solljuset, men kan även bildas i djur- eller människokroppen genom inverkan av de särskilda strålar i solljuset, som kallas för de ultravioletta. Dessa strålar äro desamma, som kvartslampans utstrålar. Man kan alltså genom att bestråla ett barn med kvartslampa ett par gånger i veckan förebygga att det får engelska sjukan (om detta vore nödvändigt! Se nedan!) och man kan t. o. m. genom att utsätta ex. mjölk eller vissa fettarter för kvartsljus åstadkomma att det i dessa bildas A-Vitamin, som sedan när barnet förtär mjölken skyddar det emot ev. botar det ifrån engelska sjukan. På detta sätt behandlas nuförtiden en utbruten rachitis.

Det är emellertid inte nödvändigt att ta sin tillflykt till några konstgjorda medel för att förebygga sjukdomen. Eftersom i all växtnäring ingår A-vitamin behöver man endast se till att barnet får frukt så tidigt som möjligt — en tesked banan eller friskt urpressad apelsinsaft eller dylikt, det kan barnet tåla mycket tidigt. Och även i mjölken finns, som nämnts, A-Vitamin. Om man alltså inte kokar mjölken för kraftigt (då förstöras nämligen vitaminerna) utan endast "steriliserar" den, så får barnet oftast tillräckligt med vitamin — om det, väl att märka, tidigt får tillräckligt med ljus och luft! Jmfr vad ovan sades om solljusets förmåga av vitaminbildning!

*Så mycket kan varje moder göra själv.* Men märker hon symtom till att trots detta en rachitis skulle ha brutit ut — då får hon inte tveka att söka läkare. Den moderna rachitisbehandlingen gör hennes barn friskt fortare än hon någonsin vägat hoppas — kanske på mindre än ett par veckor!

För att undvika missförstånd måste jag här inflika, att allt det myckna talandet och annonserandet om vitaminrika näringsmedel är ett rent missförstånd. För barn och vuxna, som leva på vanlig kost — om än aldrig så enkel — ha vitaminerna ingen betydelse. *De få i sig mer än nog* utan några besynnerliga choklader eller margarinsorter eller vad det är allt som annon-



## Regeringsskiftet.

Kring detta har ju skrivits och innan dess fullbordande kannstöpts så mycket i månader förut så nästan varje tidningsläsare känner lukt av mögel vid blotta ordet. Vi skulle ej här ha offrat någon trycksvärta på denna händelse om ej från många av våra läsare vid flera tillfällen uttryckts en önskan, att även så här post festum, ändå få dylika ting registrerade också i deras egen tidning, då det kan vara bra att bevarat ha tillgängligt material till översikt i arbetet.

Ur reformarbetets synpunkt är det ytterst vanskligt att på förhand bedöma huruvida regeringsskiftet innebär något vidare löftesrikt. Regeringsproklamationen var ju endast vaga talesätt, karakteristiskt för dess författares politiska inställning, som politisk vågmästare. Ställningen var ju dock sådan, att till följd av riksdagens beslut i årets allt annat dominerande fråga: stöd åt jordbruket medelst skyddstullar, den logiska konsekvensen måste bli högerregeringens avgång och det borgerliga mellanparti, som gick in för inmalningstvänet, efterträda densamma som verkställare av beslutets utförande i praktiken. Socialdemokraterna, som bekämpare av beslutet ifråga kunde gärna ej ifrågakomma.

Ser man ur vidare synpunkt erbjöd sig här emellertid ett osökt

seras. \* Barnet däremot, som är hänvisat till sin flaska — alltså en mycket ensidig näring — har behov av vitamintillsats — i form av frukt eller dyl. — om de i mjölken förefintliga vitaminerna t. o. m. förstöras genom kokning. Därav följer också, att ett bröstbarn praktiskt taget aldrig är utsatt för att få engelska sjukan.

Det rachitiska barnet, som mödosamt på sina krokiga ben bär upp den grodliknande kroppen med det stora huvudet och den uppblåsta magen, har ansetts vara det verkliga uttrycket för fattigdom. Det kan numera endast anses vara ett bevis på likgiltighet och bristande omvårdnad. Och dylikt behöver icke förekomma i ett land som Sverige numera. Engelska sjukan håller med en stigande upplysning på att bli en sällsynt sjukdom. Det beror endast på mödrarna, när det sista fallet av rachitis i Sverige skall inträffa.

\* I en följande artikel i denna tidning ('Billig och dyr näring') kommer jag att närmare ingå på vitaminproblemet.

## Semesterkurs för kvinnor.

I samarbete med de socialdemokratiska kvinnoklubbarna i Göteborg, Västergötland och Dalsland anordnar *Viskadalens Folkhögskola en semesterkurs för kvinnor den 10—17 augusti 1930*. Kursen, som börjar den 10 augusti kl. 12 m., omfattar femton föreläsningar, sex övningstimmar samt diskussioner, samkväm och utflykter. Föreläsningarna och övningarna behandla kommunala och sociala problem enligt följande program:

1. *Socialpolitiken i kommunerna*, sex föreläsningar av fil. kand. Björn Sterner, Seglora.

1—2. Kommunalförvaltningens grunddrag.

3. Samhället och fattigvården.

4. Samhället och barnvården.

5. Den offentliga sjuk- och hälsovården.

6. Barn- och ungdomsskolorna.

2. *Sex övningstimmar med diskussioner* i anslutning till ovanstående föreläsningar av kand. Sterner.

3. *Drag ur modern svensk arbetarörelse*, fyra föreläsningar av folkskolläraren Ernst Jungen, Göteborg.

1. De allmänna grundsatserna.

2. Arbetarörelsens kulturprogram.

3. Socialpolitiken.

4. Arbetarörelsens ekonomiska program.

4. *Arbetsorganisationernas möteteknik*, två föreläsningar av folkskolläraren Ernst Jungen.

5. *Kooperativt liv och leverne*, tre föreläsningar av direktör Verner Pehrzon, Göteborg.

1. Vilket är det rätta priset på en vara?

2. Kooperativ produktion.

3. Några tankar om framtiden.

Dagordningen lägges så, att några timmar mitt på dagen bli fria för bad, promenader o. dyl. Avgiften för hela kursen, från den 10 aug. på morgonen till den 17

tillfälle att ge landet en stark vänsterorienterad regering. Men som bekant äro flertalet av våra liberaler och frisinnade ej så funtade numera.

En verkligt stark regeringsmakt, som positivt går in för att vilja "lösa" våra närmast liggande större frågor, på ett ur arbetarklassens synpunkt tillfredsställande sätt, kan nås först när socialdemokratin växt sig stark nog att erövra majoritet i riksdagen. En framtidsönskan som ej länge behövde vänta på uppfyllelse om arbetareklassen, ej minst dess kvinnor, förstode sin plikt och handlade därefter.

# Längre färskt håller sig brödet bakat med



Säljes aldrig i lös vikt.

aug. på kvällen, är tjugufem (25:—) kronor. Lakan, örngott, handdukar och filter eller täcken måste medföras av kursdeltagarna. Tillträde till kursen har varje studieintresserad kvinna, som fyllt 18 år. Anmälningar till kursen skola göras före den 1 augusti och adresseras till *Viskadalens Folkhögskola, Seglora*.

Närmaste järnväghållplats är Svaneholm (5 km. från skolan), närmaste järnvägsstationer äro Fritsla och Viskafors (8 km.).

## Statsbidrag till studiecirkelnas biblioteksverksamhet.

Studieledningen för Arbetarnes Bildningsförbund har hos Skolöverstyrelsen ansökt om kronor 95,447:20 att utgå som bidrag för innevarande år till studiecirkelnas biblioteksverksamhet. Denna ansökan är förbundets första enligt den nya författningen med ändrade grunder för ifrågavarande ansökan. Dessa nya bestämmelser medföra en avsevärd höjning av anslagen, i regel minst fördubbling.

Faran av panik vid allmänna val är, att alla slags politiska galningar, som under lugnare tider ingen människa skulle bry sig om att ta på allvar, högt skrika, att landet är i fara, och bli valda, under det att sanna kandidater bli skymfede och slagna.

Bernard Shaw.



Georg Pauli: *Midsommar.*

## Midsommar.

Av Edvard Fredin.

Dofter från rosor blommande och  
lindar  
vaggas emot dig av midsommar-  
vindar!  
Gyllene sol över blånande fjärd!  
Vågorna leka,  
kyssas och smeka,  
lockande drömmarna ut uppå färd.

Ljuvt är att drömma i midsommar-  
dagar,  
lyssna till sången i lummiga hagar,  
luta mot mossan sin tinning i ro,  
ljuvt då att blunda,  
ljuvt att begrunda  
skiftande syner av kärlek och tro.

Sommaren evigt i nordén ej varar.  
Njut, medan strålande solljus för-  
klarar  
livets, naturens snart vissnade  
drag! —  
Njut, förrn det lider —  
midsommartider  
klappa ej längre i pulsarnas slag.  
(Ur dikter 1887.)

## Bland tyska kamrater.

Av Hulda Flood.

Angående agitationen bland kvinnorna, säger det tyska socialdemokratiska partiet i sin handbok för partiets ortsföreningar, att kvinnorna ännu på grund av att de så sent erhållit den politiska medborgarrätten måste på ett särskilt sätt skolas politiskt. Och där framhålles, att traditionen från århundraden tillbaka, när kvinnan var helt och hållet rättslös, ännu är kvar i medvetandet och satt sitt spår i alla folkskikt och även i den bestående lagstiftningen. Vidare säger man att partiets politiska maktställning är mycket beroende av kvinnornas mognad och insikt och att det därför är dess första uppgift att särskilt lägga an på värvning av kvinnor till partiet,

och att på allt möjligt sätt skola dem för de olika uppgifterna inom arbetarrörelsen, både teoretiskt och genom att giva dem tillfälle att delta i det praktiska arbetet.

För närvarande pågår tydligen också, liksom hemma hos oss, en livlig politisk uppräckning bland kvinnorna. Från den internationella kvinnodagens möten, vilka här pågått mellan den 18 maj och 1 juni, och i år anordnats som minnesfester efter August Bebel, rapporteras god tillslutning och många nyförvärvade medlemmar.

Undertecknad hade turen inträffa i Hamburg just under tiden för kvinnodagens firande, och bereddes således möjlighet att delta i de

tyska kamraternas möten och festligheter.

Man anordnade i olika delar av staden möten och aftonunderhållningar med föredrag, sång och recitation, och festligheterna kulminerade i två stora möten, ett i Gewerkschaftshaus stora sal och ett i Curiohaus, en annan stor lokal, den 27 maj. Dessa möten föregingos av kvinnodemonstrationer, till vilka man samlades i de olika stadsdelarna och tågade med fanor och musik till möteslokalerna, vilka fylldes till sista plats. I demonstrationerna buros, förutom partiets fanor, tillfällighetsstandar, med inskriptioner: "Lika lön för lika arbete", "Bort med fläsktullarna", "Till kamp mot



livsmedelsfördyringen" etc. Även såg man överallt i leden den internationella kvinnodagens vackert och schvungfullt tecknade affisch, vilken gjorde ett verkningsfullt intryck.

Då vi, i den stadsdel, där jag hade min bostad, samlades kring fanorna, blev jag presenterad för det socialdemokratiska partiets i Hamburg äldste fanbärare, en gammal gråskäggig hedersman, som icke utan en viss stolthet talade om att han varit partiets fanbärare i 39 år.

Men förutom en och annan manlig fanbärare gingo endast kvinnor i tågen.

Vid mötena talade två belgiska kvinnliga partivänner.

Partiets press har ägnat kvinnodagen den största uppmärksamhet, särskilt dess huvudorgan Vorwärts, som vid inledningen reserverat tidningens två första sidor för agitationartiklar för kvinnorna, jämte en vacker teckning, och även åtskilliga artiklar och blänkare inuti samma nummer.

Alla krafter inom partiet tyckes ha satts till för att ernå ett värdigt firande av kvinnodagen, och resultatet har, av allt att döma, också blivit synnerligen gott.

H. F—d.

Socialdemokratiens krav äro dels sådana, som avse att lätta arbetet och att skydda arbetaren och dels sådana, som avse att göra den enskilda företagsamheten till samhällelig.

De båda första kraven måste fyllas, ifall vi vilja ett sundare och skönare samhälle.

Och de kunna fyllas, oberoende av det tredje.

Om, sedan de äro fyllda, jordröntan och åtskilliga andra räntor skola avskaffas; om arvet skall upphöra; om produktionsmedlen skola förstatligas — alla dessa frågor föreligga icke nu. De äro morgondagens. Dagens omsorg är att göra arbetarnas villkor människovärdiga. Inser morgondagen att samhällets sundhet, styrka och skönhet fordra de sistnämnda åtgärderna, då blir det morgondagens uppgift att finna utvägarna för dem. Nu ligger samtidens väg full av uppgifter, som en för en måste lösas — vilka följder än detta



Internationella socialdemokratiska kvinnodagens affisch i Tyskland.

må medföra i fråga om samhällets fortsatta omdaning!

Om dessa närmaste uppgifter står den närmaste striden.

På ena sidan kämpa socialdemokrater och radikaler med kraften i sin lyckovilja, med makten i sin dröm om samhällsskönheten. På den andra stå de konservativa och reaktionära, med kraften av sin herrevilja, med makten av sin tro på samfundsordningen såsom ett uttryck av Guds vilja. Mellan båda befinna sig de ljumma, de halva, de grå, dessa, som "hoppas att samtidigt kunna torrlägga det Röda och det Svarta havet" (Delbrück).

Under tiden stiga det ena som det andra havets vågor. Allestädes får liberalismen mindre mark att stå på och den måste slutligen komma att drunkna endera i det svarta eller i det röda havet.

Ellen Key.

#### KOMMISSIONÄRER!

Morgonbris' postgiro är 50196.  
Anteckna detta nummer.

Skriv alltid å postanvisningen även avsändarens postadress, icke endast gata och husnummer etc.



## Fylla symötena ett särskilt behov hos kvinnorna?

Av Disa Västberg.

— Säg ingenting ont om våra symöten, yttrar min lilla värdinna, som tronar i en bekväm fåtölj, leende och glad. Fram mot henne rusar en liten älsklig tös att smekas av mor. Det är en vacker bild, mor och barn i en värdig inramning. Symötena äro trevliga fortsätter hon, det är det enda roliga vi ha — prästens fru är med — det sista kom så vördsamt att jag såg upp för att se om hon skämtade — och länsmansfrun — vi hålla kaffe två stycken åt gången.

— Vad gör ni då — arbetar till något visst ändamål?

som i sinom tid skall sys ihop och bli ett sängöverkast samt underbart vackra tallriksunderlägg.

— Och detta sitter du och övar barmhärtighet med, säger jag.

Hon skiner av glädje. Jo, och du må tro att det är roligt då det är färdigt och vi få en slant. Detta täcke skall lottas ut... hon drillar en stump av glädje ty i kväll skall hon till länsmansfrun, det är första gången, men det ger ju anledning att själv få bjuda hem — möjligheterna äro stora att få överglänsa varandra. Jag försöker att räkna



Carl Larsson: Brita läser.

— Taack för det, här som det är en sådan fattigdom. Nu i vinter som skogsarbetarna icke fått arbeta mer än en månad.

— Auktionera ni bort arbetena då och lämna pengarna? — Jag sitter och funderar över vem som skall köpa i denna fattiga lilla socken. Om de köpa sina egna arbeten.

— Ja ibland lotta vi ut dem — men vi sy ju mycket kläder, sticka strumpor och ge behövande. Men du är förstas emot så kallat barmhärtighetsarbete.

Hennes min är något försmädlig då hon tar fram en väska full av symötesarbeten, som hon har hand om. Det är stora virkade fyrkanter

ut hur pass lång tid det skall ta att få täcket färdigt och tror att vintern behövs — eller vad de skall kunna få för inkomst på det — kanske tjugo kronor.

— Hör du Alma, skulle det icke vara idé att ge torpargumman borta i Mo pengarna med ens, då slapp du ifrån den där väskan och så fick hon pengarna genast? Om det är som du säger och att det råder nöd där borta, vilket jag kan tro då vår herre snålat med snön och männen icke kunnat skaffa arbete.

— Så tokig du är! Inte kan vi ge dom pengar, vi göra arbetena färdiga, sticka strumpor och sy kläder. Vi köpa ju litet mat ibland också.

Dom är så avundsjuka på varann... och vi som ha ett barn är dom rysliga emot; att dom ska skaffa sig så många barn, skulle vi leva lika ansvarslöst som dom...

Jag tappar stickstrumpan jag lagt mej till med för att icke bryta av för mycket mot omgivningen.

— Men Alma, hur kan du, vad menar du? Tycker du inte att det är mänskligt att fru Green i torparstugan ska känna en liten tagg var gång hon ser din vackra villa och jämför med sitt eget bristfälliga hem. Eller jämför sina svultna barn med ditt välklädda och rosiga? Din man kommer hem med en god avlöning, hennes ligger på tuberkulostugan, tycker du det är så underligt om det bittert lyser ur ögonen...

— Ja, men de rår ju själva för det...

— Gör dom?

— Ja, varför ska dom skaffa sig så många barn, dom är så slarviga och lättsinniga...

— Tror du inte att det kan bero på att de icke veta så mycket som du och länsmansfrun? Men om ni utgår från att det är slarv och lättsinne som åstadkommer allt, varför ingriper ni inte i rätt riktning, hjälper oss att få sumpmarkerna dränerade. Tror du att edra nådegåvor kan råda bot?

Hon svarar icke, ler blott, och rustar om med tösen... i kväll ska hon till länsmansfrun, hon håller kaffet ensam... och där ska de tala om slarvet och lättsinnet ute i torparstugorna, där barnen sitta och med giriga ögon se på dem som gå till länsmansgården...

Den möter en överallt ute på landsbygden på vintrarna denna symötesepidemi. Jag har försökt att ta reda på varav det uppstår och jag kan förstå att man får lov att icke bara rycka på axlarna.

Vad är innersta drivkraften? Är det den blida barmhärtigheten? Nej, den kanske finns hos en del men de tala icke om det, de njuta icke av det de kunna ge, de få utlösning för behovet att dela med sig ändå. Det är längtan efter omväxling att få byta plats, komma samman med andra människor. En helt naturlig känsla hos en människa. Vad annat är det som gör att mannen efter ett tungt arbete kan gå på möten eller ut att träffa kamraterna på ett kafé? Jo, det är lusten efter omväxling, behovet att träffa liktänkande, att få utlopp för allt detta han sam-



lat på under dagens arbete av tankar och intryck.

Där i hemmet arbetar hustrun under förhållanden, som i längden bli enförmiga och enahanda — hemmet är hennes fabrik — hon måste ut, men vart? Inte kan hon som mannen gå ner till kaféet, det brukas icke i vårt land. Hon tar på sig helgdagsklänningen, tar ett arbete med och går till ett symöte, vilket är det enda ställe hon kan gå till, den enda förströelse som bjuds. På landet finns icke så mycket att välja på. De hållas i regel på kapellen, där är sång, musik, tal eller av mera privat karaktär hos någon under barmhärtighetens mask.

Vad skall göras för att dessa möten skola ge det de innerst sträva till? Om dessa möten ordnades med kulturellt innehåll, väckande för socialt arbete eller spridande av kunskaper, som för hemmens vård, barnens fostran eller barmhärtig inställning vore erforderlig, hade det ett visst berättigande. Det gav omväxling samtidigt det gav näring till själen, ty innerst inne är det en själens hunger, som är drivfjädern fast de själva icke göra detta klart för sig.



Carl Larsson: *Lisbeth läser.*

Därför ha kapellen fullt hus, ty de bjuda de hungriga kvinnorna något. Däremot händer det icke så sällan, att, om vi ordna en syförening på ett Folkets Hus, ha vi ett kaffebord samt en massa tjatrande människor i full handarbetsraseri, medan förstugorna äro fulla av ungdomar, som på ett ganska oblygt sätt låta oss förstå,

att vi böra försvinna så att de kunna få dansa. Något som tolereras då man beräknat att dessa ungdomar skola dansa in kassan, som var meningen med detta möte. Våra Folkets Hus behöva pengar — men skulle det icke gå att förena det ideella och det praktiska? Våra Folkets Hus kanske kunde bliva mera



Carl Larsson: *Bilderboken.*



Carl Larsson: *Vattentiljor (etsning).*



## Ett monumentalt bokverk.

*Hj. Brantings Tal och skrifter komplett i 11 band.*

Det mäktiga samlingsverket nu avslutat  
med en volym Litteraturkritik och Varia.

Med den nyligen utkomna elfte volymen av Hjalmar Brantings Tal och skrifter, har den svenska arbetarrörelsens hittills största och förnämsta bokverk avslutats.

Här finns en rik källa att ösa ur för både forskaren och den vetgirige, politiskt intresserade.

Hjalmar Branting ägde en nästan ofattlig förmåga att mestadels förläna liv och stimulans, även i ämnen som ha mindre av allmänmänskligt intresse än de frågor av genomgripande art, som han huvudsakligen ägnade sin kraft.

Ehuru politiken ägnas lejonparten av utrymmet ompänner denna produktion, som här föreligger i urval, nästan allt av huvudsakligt allmänt intresse inom hans samtid. Författaren för nämligen läsaren in på många skiftande områden av mänskligt kulturliv, och introducerar i en mängd spörsmål som föreläggat, med aktualitet även för tider som komma.

Den nu föreliggande sista volymen innehåller synnerligen intressanta artiklar ägnade åt några av den svenska litteraturens främsta personer i senare tid, med kritisk granskning av åtskilliga av deras främsta verk. August Strindberg, Brantings

populära. Om det blev en samlingsplats för kulturarbete och ideell strävan skulle rörelsen visst icke förlora därpå. Det är icke så sällan ute på landsbygden, att man finner det våra Folkets Hus äro smutsiga danshålor. Att den allvarligare delen av kvinnosläktet flyr dem och hellre går till kapellet förvånar då icke.

Det är ibland så litet som behövs för att verkningarna skola synas, så här ute i skogsbyarna där jag nu befinner mej, där man har mil till järnvägstationen och kilometer mellan stugorna har man ett sådant behov av värme efter samhörighet. Man kan heller icke undgå att märka hur de religiösa aldrig anse någon för liten att tala till, eller någon för enkel att bli delaktig av evangeliet. Socialismen är också ett evangelium — men det händer så ofta att de små

vän, fångar självfallet författarens intresse framför alla andra, varom här avtryckta recensioner bära vittne. I övrigt rymmer volymen många andra intresseväckande artiklar, referat o. dyl.

En särskild eloge förtjänar det stora samlingsverkets redaktör för det sätt varpå han utfört det svåra och ömtålig värvet att samla och sovra det väldiga stoff som här föreläggat. Framför allt fångas läsaren av de mästerliga introduktioner verkets kompilator inlett varje ny volym med, vari givits en karakteristik och psykologisk spegling av tidsmoment och bakgrund för varje epok som vederbörande produktion ompänner.

Den inledande karakteristik förf. påbörjade det stora samlingsverket med har ju av de mest olika bedömare enstämmigt ansetts vara något av det bästa den svenska monografilitteraturen har att uppvisa. De senare i varje ny del gjorda introduktionerna ansluta sig värdigt till denna lysande inledning.

Varje del kostar häftad kr. 4:50. Verket bör icke saknas på någon politiskt intresserad persons bokhylla och i studiecirkelarna och arbetarbiblioteken bör det självskrivet vara med. V.

hemmens kvinnor få känna sin ovärdighet att bli meddelaktiga, att de krympa samman i känslan av sin egen litenhet. Låt socialismen komma till de små hemmen på det sätt det passar de olika orterna! Låt ingen stå hungrig och trasig bakom dörren även i andlig bemärkelse — det kommer att löna sig!

### *Marr' Kapitalet.*

Häftena 2 och 3 av Karl Marx' Kapitalet ha nu utkommit, varigenom första delen hunnit fram till sid. 176. Abonnemang kan ännu göras på detta verk, som utkommer i 35 häften om vart och ett 64 sidor till ett pris av kr. 1:25 pr häfte. Då det, såsom tidigare framhållits, är första gången detta mäktiga arbete presenterats i svensk språkdräkt, bör varje socialistiskt intresserad begagna tillfället att införliva det med sin boksamling. Richard Sändlers namn som översättare garanterar ju en trogen, språkligt fullgod överflyttning.

## Min mor.

Av Hjalmar Branting.

Minnet av min mor ligger som en mjuk, känslöfylld ton från tidiga ungdomsår, där eljest trotsiga oppositionsstämningar i alla de dagarnas stridsfrågor trängdes om tid och utrymme med ett starkt, uthålligt arbetsintresse för att söka sig in i de vidder den astronomiska vetenskapen kunde öppna.

Hon dog innan jag fyllt 20 år och hade sista tiden tynat bort, sjunkande undan i egna drömmar redan innan hon lämnade oss. Från barnaåren och den egentliga skoltiden har jag blott ett allmänt intryck av kärlek och ömhet — aldrig annat än ömhet. Men i ynglingens brytningsår — konfirmationen i öppet angiven fritänkarstämning, studentexamen med en kria, som tagit intryck av Buckle och mynnade ut i frihet, jämlikhet, broderskap, dessa år med Ibsen och Georg Brandes som profeter och med personlig påverkan från August Strindberg i hans ungdomsrevolutionära kraft — då kommo vi varandra nära.

Det skar självklart ihop ofta nog mellan far och son, då den förre på åldrande dagar representerade all korrekt borgerlig åskådning från 1800-talets mitt, all veneration för samhällspyramidens högt uppsatta, gent emot en ny ungdoms vildhjärnor — först senare blev det mig klart att det fanns även där hemliga band och att oppositionsmannen, som kämpat så många bittra fejder för svensk gymnastik och därmed samhörigt mot tidigare årtiondens officiella läkarokrå, innerst inte var så helt oförstående: han kunde t. ex. inte återhålla ett omdöme om Strindbergs "Röda rummet": det är i alla fall en huggare att skriva! Men i dessa konflikter var alltid min mor den mot ungdomen förstående. Visst inte som skulle hon gilla alla i hennes tycke fasligheter hon fick höra förkunnas eller försvaras, men det gled henne förbi. Teorier voro aldrig något för henne, men när hon såg med sin varma blick på sin son och förstod att han försvarade sina vänner och såg dem vackert, var det henne nog, och hon följde med, hjälpande och jämnande så långt hon förmådde.

Hon var alltigenom ett konstnärstemperament. Musiken hade i hög grad varit hennes liv, och romantikens poesi hade givit uttryck åt hennes längtan och drömmar. "Proble-



## En gumma av "gamla stammen".

Voro människorna förr av segare virke, tälde vid mera än i våra dagar? Frågan kan vara befogad. Men nog fingo människorna lida mera förr än nu.

Denna lilla biografi ger en — om än matt — bild av vad en kvinna förr burit utan att brytas, ja, utan att ens svikta, för vilken livets hårda lag: "jag måste" var det bärande och bjudande budet.

Mormor föddes som det yngsta av tretton syskon i ett fattigt länsmanhem några mil öster om Vasa i Finland. Hon gjorde sin entré i denna mödornas och sorgernas värld samma dag Gustaf IV Adolf avsattes.

Fattigdomen i hemmet var fruktansvärd. Långa tider fanns intet annat att äta än tunn rovvälling och havrebröd, utblandat med agnar och bark.

Några år efter mormors födelse dog hennes mor, bruten i förtid av arbete, bekymmer, umbäranden och barnsängar. Nästan samtidigt blev fadern avsatt från sin tjänst. Han var för svensksinnad och passade därför inte de ryska maktägarna.

Nu blev nöden i hemmet så stor, att åtta av barnen dogo på tre år, enligt mormors mening av undernäring.

Fadern skrev upprepade gånger till svenska regeringen och bad om någon pension; men fick inte ens svar. Gubben höll auktioner och satte upp skriffter åt

men under debatt", ungdomens stridslösen då, det var så fjärran från hennes milda väsen som möjligt. Men romantiken, fast barn av en reaktionsperiod, hade också revolutionära spiror. Det var raka motsatsen till konventionell — just det hör med till min mors karaktistik så starkt, att det är ett huvuddrag i bilden. Och därför stöttes hon icke av ungdomlig obändighet, därför kunde hon överse med dåraktiga överord, därför trivdes hon med ungdomen, sökte den själv och gladdes när hon kunde i sitt hem föra den samman.

Hennes minne står ljusst och milt, lugnande och tåligt, från några korta intensivt levda ynglingaår. Att bilden blir så enbart vacker beror kanske mest på att hon hade djupt och fast inom sig en så stark känsla för allas rätt var och en till sitt individuella liv.

(Idun 1920. Ur Hjalmar Branting Tal och Skriffter, del XI)

folk, fiskade, högg timmer och kvack-salvade med både människor och djur — men barnen svulto ihjäl ändå.

Då mormor var åtta år gammal lyckades familjen komma över till Sverige, där fadern hade släktingar.

På resan passerades Stockholm och gubben passade då på att uppvakta kungen för att klaga sin nöd och blev tillerkänd en gratifikation på 24 riksdaler banco, det är cirka 36 kronor, om året, men han dog innan denna hjälp hann börja utfalla.

Nu stodo barnen värnlösa och måste tagas om hand av anhöriga. Mormor kom till faderns svägerska, en mycket förmögen kaptensänka, för att få "hem och huld". Mormor kunde inte erinra sig att hon under hela den tid, hon var i detta hus, blev föremål för någon som helst vänlighet, men väl för motsatsen.

Från första dagen fick hon, utsvulten och svag som hon var, utföra en vuxen "innepigas" arbete. Dagen började klockan 4 på morgonen, helg som söcken. Varje dag skulle hon sopa och damma ett stort kök, två förstugor, två trappor, veranda och åtta större och mindre rum, bädda alla sängar med tillhörande städning. En gång i veckan skulle hon med grantvaga, sand och hemkockt såpa skura allt detta och piska alla mattor. Dessutom skulle hon sköta all diskning, skura knivar, putsa silver och annan metall, hinna vara med om bak, byk, brygd, slakt, då sådana sysslor förekommo.

Blev det någon stund kvar på kvällen — ty före 10 fingo inte tjänarna lägga sig! — så skulle hon lära kardning, spånad, vävning och annan kvinnlig handslöjd.

Maten delades åt samtliga tjänare och var både knapp och dålig. Kokerskan lyckades en och annan gång stjåla undan en bit åt mormor.

Då mormor angreps av sjukdom, till exempel mässling, fick hon arbeta som vanligt: ty matmodern hade inte råd att ha sjuklingar i huset!

Lönen bestod i mat, husrum och kläder.

Kläderna fick hon själv med de andra pigornas frivilliga hjälp sy åt sig under tiden 10 på kvällen—4 på morgonen, ty sådant fick inte ske på den tid, som tillhörde matmodern. Allt skulle sys om av utslitna plagg, som den snåla kaptenskan och hennes lika snåla döttrar lagt av. Tråd fick hon skaffa sig på så sätt, att sömmarna i de plagg, som skulle sys om, petades upp stick för stick, så att trådändarna blevo hela.

Då pigorna arbetade åt sig själva, fick inte kaptenskans talgljus brinna. Hade de inte egna ljus, fingo de nöja sig med pärtstickor.

Då mormor fyllt 17 år, kom den unge, ståtliga knekten för grannroten och friade till henne. Det hade aldrig varit



Anders Zorn: Mormor.

något kärlekssnack mellan de unga — när skulle mormor haft tid med sådant? — men mormor skulle tagit nära nog vem som helst för att slippa ifrån kaptenskans ständigt stegrade krav på arbetsprestation och ideliga örfilar, sparkar och nypningar.

Men kaptenskan sade nej! Hade hon av barmhärtighet tagit sig an flickan, så skulle hon åtminstone ha litet nytta av henne nu, då hon — började kunna göra rätt för sig! Så att tills mormor fyllt 21 år fingo de allt vänta. Och de unga väntade de fyra åren!

Brudutstyrsel fick mormor låna av en hjälpsam bondhustru. Kaptenskans bröllopsgåva bestod av en två skålpunds skummjölksmesost!

Den bofälliga knektstuga, de nygifta flyttade in i, bestod av förstuga och storstuga. Den stora, öppna spiseln var i förstugan, som tillika var kök. Möbler och bohag voro de i nästan total avsaknad av, men två kor och gris funnos i ladugården.

Det blev att genast hugga i med arbete på skarpen. Antingen var knekten på möten och kommenderingar, eller också arbetade han nästan dygnet runt för daglön hos rotebönderna.

Rotebönderna — "rotehållare", som de kallades — skulle bestå redskap och dragare för bearbetning av de till knektens torp hörande åkerlapparna. Men den mänskliga arbetskraften bakom plog, harv, lie och räfsa fick mormor bestå.

Alla de få stunder, knekten hade lediga från annat arbete, slöjdade och snickrade han åt folk.

I detta eländiga ruckel födde mormor



på 12 år nio barn, av vilka endast det äldsta var en flicka.

I den mån barnskaran ökades, ökade också fattigdomen, hur mycket föräldrarna än trälade. Många månader åt gången fanns ingen annan mat än skummad mjölk, sådbröd, sådgröt och rovor och potatis, som doppades i silad och kokt sillake. Smör, svin, kalvar såldes och sådant förekom endast vid helger och även då ytterst sparsamt.

Knekten hade blivit korpral — men det hindrade inte fattigdomen. Inte heller hindrade det att han tre månader före yngsta pojken födelse sjuknade i en akut magsjukdom och dog!

Det är nästan omöjligt att fatta att mormor nu kunde draga fram sin stora barnskara utan att ligga den allmänna barmhärtigheten till last. Men det gick — därför att det *måste* gå. Dottern måste taga tjänst och blev snart bra gift. Sönerna blevo: två präster, två underofficerare, en länsman, en lantmätare, en rättare och en gifte sig till egen gård.

Hon hade naturligtvis fått behålla bostället på livstid som avskedsboställe, men när yngste pojken axlat prästkappan arrenderade hon ut jorden och sålde kor och redskap. Hon var då sextiofyra år gammal.

Sedan bodde hon i sin stuga om somrarna. På höstarna reste hon och såg till barnen och över vintrarna stannade hon hos något av dem, helst hos dottern, där hon trivdes bäst. Men hon var ständigt sysselsatt. Att inte ha något för händer, var hennes fasa. Hon kardade, spann, vävde, vävde band, stickade, klippte mattor, gjorde "nålvantar", en numera nästan bortglömd konst.

Ären gingo. Hon fick följa sju söner, två sonhustrur, mågen och flera barnbarn till gravan. Men hon var lika rak i ryggen och blicken lika klar. Hennes valspråk var: "Det är bäst, som sker". Hon dog vid 101 år och 3 månaders ålder efter endast några dagars sjukdom. Till och med dödsdagen var hon uppe en stund.

Vem i våra dagar mäktar leva om hennes liv, bära hennes arbetes och bekymmers börda, hennes sorger och försaker, och ändå behålla sinnet spänstigt och hoppet vaket?

Adolf Lundgren.

*Även sommaren kan utnyttjas i agitationen för våra ideer.*

*Tänk på lantarbetarhusterna.*

## “Vi arbetarekvinnor.”

Mången stöter sig på när vi säga så. "Varför ska de ha monopol på att kallas arbetarekvinnor. Vi arbeta ju alla," säges det.

Ja det är sant, alla som arbeta har rätt till det ordet arbete.

För min egen del har jag försökt göra klart, om jag har rätt till detta namn: arbetarekvinna. Då måste jag först fråga: Vad är en arbetarekvinna?

Är det en som är född av en kroppsarbetare, en fabriksarbetare? Är det en som själv går i dagligt fabriks- eller grovarbete? Är det en som är gift med en kroppsarbetare?

Den som kan säga ja på alla de tre frågorna måtte väl vara räddad och ha rätt att heta arbetarekvinna?

Men hur var det med den, som är född av en liten fattig människa, som inte var industriarbetare eller industriarbeterska? En som trälatsen den var liten och som med trälet skaffade sig skolgång och studentmössa och lite till av sådant, som ej ligger en fabriksarbeterska så nära. En som sedan gifter sig med en studerad karl, som hade en lön så pass stor, att endast de skickligaste och fackligt bäst lottade arbetarna komma upp till den?

Är hon arbetarekvinna? Ack, snävt taget inte. Men om ändå samhörigheten med mor och mormor, barndomen och barndomens gård, med alla dess hårt arbetande och strävande kvinnor sitter så djupt, att trots allt kommer "vi arbetarekvinnor" spontant över läpparna, ska vi då säga: Nej, ni hör inte till oss!

Jag tror, att det inte är rätt att svara så. För mig är arbetarekvinnan en sådan kvinna, som i alla livets skiften och förhållanden behåller samhörigheten med det kroppsarbetande folket. Men detta är ej nog kännetecken. Man måste också ha den inställningen, att man ska *all arbeta* med händerna, med pennan eller på vad sätt det vara må, avlönat eller oavlönat, men *arbeta*!

De kvinnor, de må nu vara födda av arbetare eller själva ha varit arbeterskor, som icke längre arbeta, de äro ej arbetarekvinnor. Den som lever på andras arbete, den som bara "är fru och går och är fin", den är ingen arbetarekvinna. Har jag det så ställt, att jag kan leja ett hembiträde och barnen ej taga tid längre, då finnes det massor av arbete för

samhället och för sociala organisationer, som behöver uträttas. I min egenskap av arbetarekvinna och ur min samhörighet med de fattiga och slitande, med de betungade, kan jag ge min arbetskraft åt arbetarerörelsen, åt socialismen.

Vi som icke kunna upphöra att arbeta, så som våra mödrar och alla de kvinnor vi levat bland gjort det sitt livs hela långa arbetsdag, vi som sträva för arbetets ära och arbetarens andliga och materiella frigörelse, vi som äro medarbetare med männen i hemmet och samhället, vi som *arbeta* äro arbetarekvinnor!

Sigrid Gillner.

## Förhållningspolitiken firar triumfer.

Riksdagen är som vi veta en synnerligen arbetstyngd institution. Det ojämförligt mesta av dess arbete blir alltid dock negativt. Frågor som efter vanligt sunt bedömande bort kunna lösas för länge sedan underkastas den ena omfattande utredningen efter den andra, ock när man väntar dess "lösning" — avslås frågan. Oftast under motivering att det behövs — bättre utredning!

Sjukkasfrågan är ett slående exempel på ett mycket karakteristiskt drag hos den svenska riksdagen. Hur många gånger har inte denna fråga utretts och förelagat i den lagstiftande församlingen? Resultatet: fortfarande plus minus noll efter senaste förstakammarbeslutet.

Men så länge nästan halva befolkningen blir överansträngd av att lägga en röstsedel i en valurna vart 4:de år kan ju ej annat resultat väntas.

*Morgonbris med sitt omväxlande innehåll passar att spridas i vidaste kretsar.*



# Tro eller socialt medvetande.

Av Oscar Hedberg.

En helg satt jag och hörde en predikan pr radio. En präst talade bl. a. om vad man kunde bruka helgdagarna till. Man kunde t. ex. fördjupa sig i tron på Kristus, menade han; och jag tyckte man kunde ge honom rätt. Jag tyckte inte så därför att jag är värst mycket religiös; men av det myckna gubbåldern ger oss att tro på, kan man lika gärna tro det ena som det andra. Och om man inte kan fördjupa sig i tron på en ny tid med bättre människor här på jorden, om man inte kan låta tron omfatta sådant, som är till så länge vi äro till och upphör att vara till när vi upphöra att vara till, så kan Kristus, som är mycket populär och onekligen vacker som symbol, vara bra att tro på.

Mänskligheten tycks inte kunna undvara fantomer. Och i enlighet med "Ordlista över svenska språket", utgiven av den nobelprisutdelande Svenska akademien, betyder ordet fantom en hel del: inbillningsfoster, gyckelbild, drömbild, spöke, vålnad. Det var inte litet, det; fantomerna, varav icke en enda synes kunna undvaras, äro också många, och den ene kan som sagt vara lika bra som den andre.

Jag bor i en liten idyllisk by i närheten av Köpenhamn. Vi äro inte så många i vår församling, vi ha inte ens en egen kyrka, utan måste traska till grannbyn för att hämta Guds ord hos en gammal präst, som tror blint på skriften och är lycklig. Jag nämner inte denna präst för att angripa kristendomen eller för det jag är prästhatare, ty jag varken tror eller förnekar något beträffande kristendomen och prästhatare har jag inte varit sedan det gick upp för mig, att det finns ju så många andra förutom prästerna, som predika vad jag inte kan tro på. Man kan ju inte förneka allt, vad man inte tror på, ty då blev det ett förnekande från början till slut, eftersom det man själv tror på är så försvinnande litet i jämförelse med mänsklighetens övriga trosartiklar.

I vår lilla idylliska by finns, efter vad jag hört berättas, förutom vi kristna, ett par teosof, en spiritist, en som är både teosof och spiritist, ett par metodister, en baptist, en katolsk familj; en av köpmännen hör till en "de sista dagars heliga", en

bokhållare hör till "Efraims söner", och så ha vi en snickarmästare, som, liksom en statskyrklig präst på Jylland, vilken blivit förklarad kättare, för det han tror, att solen är Gud och om man dyrkar solen, så går det en gott här på jorden och en bra bit in på andra sidan det som kallas döden; den snickaren halkade en dag och bröt ena benet och det var en "prövning".

Se, om man nu skulle säga, att endast en av dessa trosbekännelser är sann och alla de andra osanna, så vore det detsamma som att påstå det sanningen gror bland en fruktansvärd massa lögn och att det därför inte är märkvärdigt om inte sanningen kan hålla sig obesmittad och ren och evigt densamma — vilket den ju icke är, aldrig har varit och aldrig blir. I vår by ha vi kristna majoriteten och frågan om kristendomen som den enda, oomkullrunkelige sanningen kan så till vida anses vara med övervägande ja besvarat — liksom på det där mycket omtalade diskussionsmötet i Sverge, då majoriteten beslöt att minoriteten hade rätt; minoriteten röstade för att majoriteten naturligtvis hade rätt. Jag vet inte hur man skall klara upp vem som egentligen har rätt.

Det blir väl att tro det var och en är salig i sin tro. Och det är just det, som det kommer an på — nämligen att bli salig. Man kan se gamla, av slit och släp och nöd och umbäranden hopsjunkna människor traska till kyrkan, vecka för vecka, år för år; de sätta sig på bänken, kanske i närheten av den eller dem, som leva gott på deras slit och släp och nöd och umbäranden, och de lyssna andaktsfullt ödmjukt till prästens ord om rättfärdighet och synders svåra straff, och de tro, tro så intensivt det kan tros — och varför? Jo, för att bli saliga. Livet (och människorna) neka dem mycket av det, som är om icke precis alldeles outhärligt, så dock förmånligt för alla och envar, deras liv och leverne är en enda försakelse, och det är för att kunna uthärda detta, som de tro — tro på fantomerna, för att kunna vara saliga i deras jordiska helvete.

Men det finns också andra orsaker till, att människor bli troende.

Det finns många orsaker, och de äro lika giltiga alla. Den unge skalden Dan Andersson, vars korta liv var en hjärtskärande kamp mellan tro och tvivel, ont och gott, synd och förlåtelse, mot lidande och åter lidande, han måste falla på knä vid "livets trashög", som han kallade tillvaron; han fann i tron, vilken han inte kunde undvara, att "allt vart en förbannelse" och måste nöjas med den trösten, att "det rör inte den som knäböjer. Låt oss bedja!"

Det finns en dansk författare, som började sin författarbana med att vara gudsförnekare och rabulist, och när han inte kunde leva på det, omvände han sig och blev katolik. Han bor nu i Italien och har blivit "hedersborgare" i en liten stad där nere; som gengäld beundrar han Mussolini och fascisterna, vilket inte är så märkvärdigt, ty hur skulle han eljest kunna bo i Italien? Nåja, den katolske diktaren förefaller på det hela taget vara mycket salig i sin tro och sin beundran. För någon tid sedan blev han sextio år gammal och av högst samma anledning var han hemma i Danmark och hälsade på vänner och bekanta — och blev hyllad som diktare. På den stora hyllningshippan höll han ett tal, i vilket han bl. a. anförtrödde hippans delta-gare, att han "blivit en stor man på dumhet och ödmjukhet". Han var ärlig, den store mannen, ärligare än de flesta, ty vilken stor man har väl erkänt att han blivit stor för det han varit dum, så dum till på köpet, att han varit ödmjuk också?

Tron är en vandringsstav, en livets vandringsstav. Men den är än mer. Den är också en hjälp inför döden. Det är inte lätt att leva livet, det är ej heller lätt att dö från det. Det skall ett ovanligt personligt mod till att leva utan att förfalla till tro på något, som ligger utanför och bortom vetandet, och det skall tapperhet till att dö utan att falla till föga inför den stora gåtan. J. P. Jacobsen har skildrat dessa svårigheter i sin härliga bok "Niels Lyhne". Bokens hjälte, Niels Lyhne, ligger på dödsbänken; hans plågor äro fruktansvärda, både de kroppsliga och de andliga; men han vill inte ge sig, han vill dö som den tvivlare han varit i livet. Varför skall han ligga och plåga sig med



åsikter? säger hans vän åt honom. Åsikter äro att leva på, folk som skola dö, behöva inga åsikter. Niels Lyhne vill övergiva sina åsikter först när han lämnar livet. Men han ligger och tänker, att i de olidliga dödsplågorna kunde det varit gott att ha en Gud att anropa i klagan och bön. Men han gör det inte... han gör det inte! Han dör utan att ha fallit innan. Och vännen säger till sig själv — liksom ut i det stora intet: "Om jag vore Gud, så skulle jag långt hellre göra den salig, som icke omvänder sig på det yttersta."

Vår egen Strindberg brottades både mycket och länge med sig själv innan han böjde sig; men böja sig måste han; det fanns för honom endast tvenne alternativ: böja sig eller gå under. Han böjde sig, och han steg. Så att det kan man också. Men ända in till det sista höll han på, att tron måste man anamma för att kunna uthärda livet; som medicin; man skulle sluka tron, som man slukar ricinolja, sade han; det smakar kanske inte bra, men ner skall det!

Dansken Gustaf Vied, som begick självmord därför att han inte kunde uthärda livets och mänsklighetens ruttenhet men ej heller förmådde omvända sig till vare sig det ena eller andra, har i sina verk framställt oss människor sådana vi äro, när vi icke ha moralens, sedlighetens, hyckleriets och trons förklädnad. Vi se ohyggliga ut i hans framställning, vi rent av stinka, och det



Gotthard Widing: *Äppelblommor.*

är begripligt, att han begick självmord, eftersom han så fanatiskt trodde på vår uselhet. Men i sin roman, "Fädrene æder Druer", översatt till svenska: "Fädernas missgärningar", skildrar han hur en människa, vilken inte ryggar tillbaka för något som helst för att tillfredsställa sina otyglade begär, går segrande och salig ut ur uselheten, medan de som blivit offer för hans gärningar, få bära lidandets tunga börda, såvida de inte som Gustaf Vied begå självmord, vilket ett av offren gör. Han har vältrat sig i alla tänkbara laster: synd och skam och hor och förbrytelser, och när han inte orkar längre, så omvänder han sig, blir troende, himlen står honom öppen. Så enkelt är det!

Det duger inte att förneka, nej, det duger inte! Vi måste tro! Men, som jag redan sagt, om det gäller ett fortsatt liv i den här stinkande gubbaldern, utan blick in i eller strävan efter framtiden, och blott för att uthärda livet och kunna dö utan själsskval, så kan det göra detsamma vad man tror på. Men om det så att säga gäller något med fötterna på jorden, om det gäller livet och människorna som levande varelser. på kött och blod, då är det inte likgiltigt vad man tror på. Ty så förhoppningslöst uselt är det likväl inte!

"Det gångna är som en dröm och det närvarande förstår jag icke" kallar Dan Andersson en novell, i vilken själarna brista av skräck för det gåtfulla varat och som slutar med, att "i det allra längst ner belägna djupet, under både levande och döda satt ett ont, fult djur och skrattade och skrek att allt var lögn, allt var lögn!" Det kan för så vitt

också bli en sanning, att allt är lögn, och man kan kanhända finna en viss tillfredsställelse i att tro på det! Men ett avgörande villkor är då, att man har personlighet nog att kunna leva och vara sig själv nog som en meningslöshet i det stora, tomma intet. Det är en mycket hasarderad livsform, men kan icke desto mindre vara tämligen dräglig.

Har livet en mening? Och är och skall det vara oss människor givet att veta det? Det kan vara befogat att fråga, varför människorna av allt och alla liv i universum skall ha besked om det. Men det är ju för det ändamålet vi ha vetenskapen, och om den kan väl icke sägas annat än den gör så gott den kan, vilket icke alls är detsamma som att den är värd någon särskild vördnad. Det finns minst lika många förklaringar på livets mening, som det finns trosbekännelser för själens salighet. Och liksom det finns personer, vilka av en eller annan grund förneka alla trosläror, finns det också sådana, som fränkänna livet all mening.

Så att när vi gått igenom de olika vetenskaperna, stå vi på ungefär samma ställe i det stora, gåtfulla rummet, som efter vandringen genom de religiösa bekännelserna. Och vad återstår då? Enligt min mening, som varken är religiös eller vetenskaplig, utan social, att gå tillbaka till sig själv och leva i enlighet med filosofen Kants kategoriska imperativ: tänk, känn, handla såsom du vill att andra skola tänka, känna och handla mot dig! Det är social samhörighetsmoral socialism, inbördes hjälp, ömsesidig hjälp, den säkraste självhjälpen.

Vi måste noga begrunda detta problem \* dels med tanke på vilka alternativ till preventivmedel som finnas och dels med tanke på könsinstinkts natur. Problemet för de flesta människor gäller icke, huruvida befolkningens antal skall hållas nere eller icke, utan om den skall hållas nere genom att förebygga befruktningen eller genom att skaffa barn till världen och sedan mörda dem genom fosterfördrivning, utsättande, svält, vanvård, misshandel, epidemier, hungersnöd, krig eller bräddöd. Vilken biskop eller kardinal skulle våga att välja de sistnämnda alternativen?

Bernard Shaw.

\* Nativitetsproblemet.

**små guld-korn  
åt hushålls-  
kassan i  
kooperativas  
EVE margarin  
1:30 kg.**



(Forts. från sid. 4.)

bland den obildade penningklassen lärde man sig akademisternas betraktelsesätt på folk utan studentexamen, varför en folkskollärare inom det nya borgerskapet var mäkta föraktad. Det var ofta nog för detta borgerskap att sådana rörelser som nykterhetsrörelsen, liberalismen och socialismen hade folkskollärare i sina leder, för att de samhällsbevarande herrarna och deras kvinnor skulle vara färdiga med dessa former för mänsklig strävan för det bättre.

Skolläraryn framhärjade dock. I synnerhet i de bygder, där han var den ende, som kunde hjälpa loger, klubbar och studiecirklar till rätta med deras bildningsarbete. Men — det började så småningom glesna i lederna av dem som voro "skollärare" i sin bygd för både unga och gamla. Det var icke föraktet och motståndet, som ensamt åstadkom detta, utan många samverkande orsaker. Några skola beröras här nedan:

Efter folkrorelsernas väldiga uppmarsch behövdes det en tid av inre samling och fördjupning. Man hade kommit "from sounds to things". Det var ganska naturligt, att just folkskollärarekåren företrädde en sådan utveckling. På grund av den psykologiska lag, som driver en viss art människor att känna ovilja mot den överlägsne, kom skolläraren att bli sedd med oblidla ögon av en del ytliga och beräkande element inom organisationerna. Den från början knappt märkbara förstämningen, kan man kalla det, spred sig, och lärarna började känna den. Samtidigt förde den allmänna rösträtten folkets representanter in i riksdag och kommunala institutioner. Mandaten bekläddes med dem inom föreningslivet tränade och välkända. Det blev konkurrens så småningom, ty tack vare organisationernas uppfostrings- och utbildningsarbete och svenska folkskolans arbete fanns det flera personer att välja på, än det fanns mandat. Fick skolläraren ett, som en annan ville ha, räckte icke kamratkänslan till. Läraren var "icke arbetare", hette det. Han kunde icke med sakkunskap företräda arbetareklassen.

Så kom han i en underlig mellanställning: för simpel för de bildade, för fin för de människor, han strävat ibland. —

Den generation folkskollärare, som tagit de stora tagen inom de demokratiska och ideella rörelserna började komma upp i sin mannaålder. De hade familjer, vilkas ut-

## Stina Jansson, Stockholm, 75 år.



14 juli fyller Stina Jansson, Hembiträdesföreningen i Stockholm, 75 år. När hembiträdesföreningen för 26 år sedan bildades i Stockholm var Stina Jansson den som allra först gick in i densamma. Under dessa år har hon varit en av stöttepinnarna. En lång följd år kassör, vilket inte var lätt då ekonomin ej alltid var den bästa. På senare år, när inte den början kunde läggas på Stinas axlar, har hon likväl tagit aktivt del i föreningens arbete, sällan försummat ett möte. Hon har varit ett föredöme för oss andra i plikttröhet både i sin förening och sitt arbete. Stina Jansson har i vår börjat på sitt femtonde tjänsteår i samma familj: Fru Elin Lindhagen. När jag kom dit var borgmästaren en ung student och Anna Lindhagen en liten skolflicka på 11 vingar, säger Stina när man talar om gamla minnen. Tidningen Morgonbris har även legat henne om hjärtat; i ett flertal år var hon dess kommissionär. Stina Jansson kan se tillbaka på ett verksamt liv både för den

komst de skulle sörja för. Lönen var, allt skvaller om motsatsen till trots, mycket liten, och amorteringsarna på studietidens skulder hade varit dryga. Allt det inom organisationerna utförda arbetet hade snarare dragit från än till den egna bärningen. Den allmänna stämningen mot de beskäftiga skollärarna började att av dem kännas, och följden var, att man tröttnade på att slita ut sig i föreningslivet, att den ungdomstidens tro på upplysningens makt, den som man fått under seminarietiden, den började på sina håll att förvandlas i tvivel.

Ännu en orsak. Den hänför sig till själva sammansättningen av folkskollärarekåren.

Från början var det att bli "skollärare" ett kall mera än ett yrke. Det satt djupt inne i det allmänna medvetandet, att man blev icke lärare utan en alldeles särskild håg och ett särskilt sinnelag. Det var såsom med präst och sjuksköterska.

## kontant-

## köparnas

## förening



## konsum

familj, där hon nedlagt sina krafter och för sitt yrke, som hon velat vara med om att höja. Hennes valspråk är: Inte får jag någon nytta av det i min tid, men kan den generation som kommer efter i yrket få det bättre, än när vi började, då har man inte levat sitt liv förgäves.

Kamratkretsen i Hembiträdesföreningen kan inte nog uppskatta allt vad Stina Jansson varit för oss och i den hyllning som kommer henne till del ha vi den önskan, att hennes ålders höst måtte bli så ljus som möjligt och att hälsa och krafter må räcka till så att hon ännu i många år må få vara i vår krets. H. G.

Men allteftersom tillströmningen till de intellektuella yrkena ökades, blev lärarkallet inräknat bland försörjningsmöjligheterna. Till seminarierna kommo unga män och kvinnor, som sågo kallt och sakligt på det blivande yrket. De ville lära sig det och göra sin plikt och därmed punkt. Någon entusiasm inför kallet att vara folkets, kanske bygdens lärare och tjänare, hade de icke. Lärarämbetet var ett yrke som många andra. Den där lärartypen av pojken eller flickan från byn, han eller hon som fick studera för att de hade ett sånt läshuvud och ville så gärna bli lärare, den började försvinna. I synnerhet bland de kvinnliga lärarna blev det allt fler och fler sådana, som tog det som en bra utkomst att efter flickskolan utbilda sig till folkskollärare. De hade så långa ferier och så bra lön, när föräldrarna kunde betala utbildningen, och man sen fick behålla lönen alldeles för sig själv. (Forts. i nästa n:r.)



## LITTERATUR

En Baudelaireöversättning av Erik Blomberg.

Dr:r Erik Blomberg, vars insatser i vår vitterhet nyligen belönades med De Nios pris, drager i dagarna ånyo uppmärksamheten till sig genom en översättning av *Baudelaire's Prosadikter*, som i dagarna utkommit på Tidens förlag.

Det är en liten vacker volym typografiskt sett, komponerad med mycken tidstrohet, och omfattar tjugufyra av prosadikterna i Baudelaire's *Le spleen de Paris*. En förfaren hand och ett fint öra ha gett de blombergska tolkningarna en kongenialitet med originalen, som är oöverträfflig. Översättaren har också i en inledning gjort ett litet mästestycke av inträngande och fin analys av Baudelaire's diktning.

Den vackra lilla boken, som kostar endast kr. 2: 75, bör ingen litteraturintresserad gå förbi.

*Kooperationen utomlands* av Herman Stolpe. Koop. Förbundets förlag. Pris kr. 2: 50.

Vår svenska litteratur på det kooperativa området har hittills saknat ett arbete, som ger en allmän översikt över Kooperationens uppkomst, utveckling och nuvarande läge i olika länder. Med Herman Stolpes nya bok *Kooperationen utomlands* har denna lucka på ett förtjänstfullt sätt blivit fylld. Förf:s populärt skrivna arbete är både fängslande och sakligt. Med intresse att ge det väsentliga har förf. lyckats på ett relativt begränsat utrymme — boken omfattar endast 160 sidor — ge en belysande totalbild av hela den konsumtionskooperativa rörelsens väldiga framväxt från dess blygsamma början till den världsomfattande organisation Kooperationen för närvarande är.

Själva greppet på ämnet — att skildra Kooperationens utveckling mot bakgrunden av den sociala miljön, ur vilken den vuxit fram, en uppgift som författaren lyckats lösa tack vare omfattande studier i utlandet — ger boken prägel av levande liv och verklighet, som rycker läsaren med sig.

Boken är avsedd att utgöra första hälften av ett arbete, vars senare del kommer att avhandla Kooperationens framtidsproblem, bl. a. koncentrationsproblemet och det demokratiska problemet.

#### Organisationsprinciper.

Generaldir. Anders Örne har i en broschyr, utgiven av Koop. förb., framfört en rad positiva förslag beträffande svensk mejerirörelse, som förtjänar beaktande just nu, när statsmakterna förbereder åtgärder i syfte att främja jordbruksnäringen.

I flera andra länder ha kooperativ andelsrörelse och planmässig organisation lyckats skapa goda grunder för lantbrukets bärgighet, samma självhjälp är nog effektivaste vägen även för Sverges odalmän.

#### Nationernas förbund och nedrustningen.

Från Bonniers förlag har nyligen utsänts ytterligare två nummer av Informationsbyråns förfrågor och mellanfolkligt samarbete småskriftserie.

I den större, en bok på 240 sidor, ger kapten Brunskog en detaljerad, översiktlig framställning av *Nedrustningsfrågan i Na-*

## En brusten länk.



Fru Gunhild Rudqvist, Kristinehamn, är icke mer. Under pågående instruktionskurs d. 3 april kom budet om hennes bortgång. Efter några veckors svår sjukdom insomnade hon i en ålder av endast 45 år. Alla önskade vi så innerligt att hennes sjukdom skulle vändas till hälsa och krafter, och hon skulle få återvända hem till make och barn. Medlem av klubben sedan 1921 har Gunhild Rudqvist deltagit i dess möten och arbete så långt hennes tid och krafter tillläto.

Palmsondagen fördes hon, följd av make och barn, kamrater och vänner, till den sista vilan. Vid gravnen nedlades kransar från anhöriga, föreningar och enskilda, bl. a. från Kristinehamns soc.-dem. kvinnoklubb, varvid dess ordf., fru Lydia Nääs, tolkade kamraternas tacksamhet och saknad. Från Vita bandet nedlades en krans med några avskedsord av fröken Ruth Axelsson. Efter sång av komminister Johansson var den högtidliga och stämmingsfulla akten slut.

Med Gunhild Rudqvist bortgick en uppoffrande maka och mor, en god och vänsäll kamrat. Minnet skall länge leva bland oss alla.

Ref.

*tionernas förbund 1920—1929*. Såväl frågans tekniska som politiska sida skärskådas. Förf. stöder sig på omfattande material och ser frågan i dess stora sammanhang: "De indirekta och direkta nedrustningsvägarna leda mot samma mål. Skiljedomsidén och folkens solidaritetskänsla måste gå jämsides med nedrustningen i syfte att skapa trygghet... Nedrustningsfrågans handläggning inom Nationernas förbund är en mätare på den kamp som i dessa hänseenden pågår i världen." Framställningen belyses av tabeller över ingångna avtal samt rustningsstatistik. En annan bilaga upptar förbundsårsamlingens viktigaste resolutioner i nedrustnings- och därmed sammanhängande frågor. För den som önskar en sakligt värdefull upplysning i en av mänsklighetens stora livsfrågor, erbjuder den här ifrågavarande skriften genom sin objektivitet och sitt översiktliga framställningssätt ett utomordentligt tillfälle. Pris 4: 50.

Den andra publikationen, *Nationernas förbund i teori och praktik*, 32 sidor, har till förf. ledamoten av N. F:s sekretariat, K. Zilliacus. Zilliacus anser, att 'vår sista

utväg (att trygga en fredlig utveckling på jorden) blir, att vi måste handla efter vad vi tro". Han ser i förbundet en ständigt fortgående utvecklingsprocess och slutar med att citera H. G. Wells: "En verklig rörelse för världsfred... är icke en föreslagen ändring av vissa formella aspekter av livet, den är ett förslag att ändra hela livet." Broschyren ger en populär och saklig orientering om förbundets ursprung, idé, organisation och framtidsutsikter. Pris 1 krona.

*Cupido och darrarna* av Tora Johansson-Skredsvik. A.-B. Chelius & C:o. Pris kr. 2: 50.

Denna förf. debuterade för ett halvår sedan med ett prosaarbete, däri en del lovan de anlag skönjdes. Här är samma förf. djärv nog att redan även debutera på vers. Mycket i denna lilla volym finnes också som bidrar att mildra omdömet om behovet att ge offentlighet åt förf:s romantiska drömmar och spröda naturlyrik.

Trots kraftig påverkan — i ett par dikter tydligen plagiat av Dan Andersson — finnes dock mycket av ursprunglighet och innerlig känsla, som funnit uttrycksfull poetisk form. Språket är rent och ädelt.

Som ett uttryck för det väsentliga i förf:s lyrik må följande rader ur dikten *För-vår* tjäna:

Nu stiger våren över vita hus,  
där isens sagovärld smält bort från rutan.  
Nu hör jag, väckt av detta vita ljus,  
en förvårs vilda vind slå an på lutan,  
vars strängars guld är solens lek i snö,  
vars strängars skri är skri ur fruset frö,  
vars tvingats vakna upp till liv och vända.

Det är mej själv, jag hör i vårens skri.  
Det är jag själv, som ropar att bli fri,  
att som det fångna, frusna frö uppstånda.

*Bakom Moskvas kulisser* av Joseph Douillet. A.-B. Chelius & C:o. Pris kr. 5: 50.

Förf. f. d. belgisk konsul, som vistats i Ryssland under 35 år, senast som Nansens medhjälpare, påstår sig endast framlägga autentiska fakta om de verkliga förhållandena därstädes. När man tagit del av förf:s rent gräsliga mörkmålning tviplar man dock om inte förf. låtit subjektiva känslor i allt för hög grad påverka omdömet. Skulle tillståndet verkligen vara så otroligt svart, utan den minsta lilla ljustrimma i alla avseenden, som förf. förtäljer, undrar man storligen varför ej en man som Nansen, med sin starka rättslidelse, personligen ej gjorde oss underkunniga om vad förf. för till togs. Visserligen ges belägg för alla händelser med angivande av ort, personnamn och tid, som nog verkar trovärdigt, trots det otroligt grymma i all dess nyansering som de spegla, men förf. har aldrig en enda sak av annan art att meddela varför man blir litet misstänksam och tviplande.

Här vi läsa i tidningarna, att en amerikansk änka, som hade en liten gosse och ett underhåll av etthundrafemtio pund i veckan att uppfostra honom på, började en process för att det icke var tillräckligt och fick sitt underhåll påökad till tvåhundra, under det andra ånket, som ha arbetat drygt bittade och sent hela sitt liv och uppfostrat stora familjer få sluta sina dagar på fattighuset.

Bernard Shaw.



### Alla för arbetarrörelsen intresserade kvinnor

böra läsa Landsorganisationens  
tidskrift

## Fackförenings- rörelsen.

Den utkommer med ett  
24-sidigt häfte varje  
vecka och kostar för  
helt år kr. 6:15, för  
halvt år kr. 3:15.

Prenumerationen kan ske antingen  
genom postverket eller direkt hos  
tidskriftens exp., adress: Landsekre-  
tariatet, Barnhusgatan 18, Stockholm.

### Älvsborgs södra kvinno- distrikt bildat.

Södra Älvsborgs soc.-dem. kvinnodistrikt  
hade den 21 april sin första konferens i  
Folkets hus, Borås.

Till distriktet höra Borås', Ulricehamns,  
Kinna, Svenljunga och Limmareds kvinno-  
klubbar. Inbjudan till konferensen hade  
livligt hörsammats av de olika klubbarna,  
även partidistriktet var representerat.

Ordf. hälsade samtliga deltagare hjärt-  
ligt välkomna, och särskilt vår värderade  
gäst, fru Vilma Nilsson, Göteborg, som väl-  
villigt ställt sig till konferensens förfogan-  
de.

Sedan "Arbetets kvinnor" sjungits bör-  
jade man dagens arbetsprogram. Fru Vil-  
ma Nilsson valdes att leda förhandlingarna  
och redogjorde för en del angående Väst-  
göta-Dals distriktets avkoppling samt ut-  
talade en förhoppning att det måtte bli ett  
framgångsrikt Södra Älvsborgs distrikt  
som nu startade.

Till distriktsstyrelse valdes: fru Vida  
Karlsson, ordf., fr. Emmy Karlsson, sekr.,  
fru Alice Forsberg, kassör. Övriga sty-  
relseledamöter blevo fruarna Emma Lind,  
Svenljunga, Anna Andersson, Limmared,  
Berta Lindros, Ulricehamn, och Anna Axels-  
son, Kinna, med vardera en suppleant. Till  
revisorer valdes fröken Jenny Aronsson och  
fruarna Alida Vilén och Selma Johansson.

Konferensen beslutade att kontingenten  
till distriktet skall utgå med 15 öre pr  
medlem.

Efter en stunds rast höll fru Nilsson ett  
längre anförande, vari hon manade till in-  
tamt samarbete med parti- och ungdoms-  
distriktet samt till kraftig och målmed-  
veten agitation vid nästkommande val.

Sedan övriga frågor på dagens program  
behandlats, avslutades konferensen med In-  
ternationalen samt ett leve för det nya di-  
striktet.

Till konferensen anlände telegram från  
Ungdomsdistriktet samt från fru Alma Nor-  
sell, Karlstad.

### Blekinge läns Soc.-dem. kvinnodistrikt årskon- ferens.

Konferensen, som hölls den 18 april, öpp-  
nades av ordf. fröken Marta Svensson, som  
i sitt hälsningsanförande minde om tvenne  
kamrater från Karlskronaklubben, som un-  
der det gångna arbetsåret avlidit, och lyste  
frid över deras minne. Innan behandlingen  
av föreliggande berättelser vidtog, framförde  
red. Törnkvist och fröken Vesterberg parti-  
distriktets resp. ungdomsdistriktets tack för  
inbjudan till konferensen. Till ledamöter i  
verkställande utskottet, som i likhet med  
föregående år förlades till Karlskrona, ut-  
sågs fröken Marta Svensson, ordf., fru Ger-  
da Rooth, sekr., och fru Hulda Törn, kassör.  
Övriga ledamöter av distriktsstyrelsen blevo  
fruarna Sofia Persson, Karlshamn, Hildur  
Ekberg, Ronneby. Revisorer blevo fruarna  
Stina Nordin, Alma Svensson och Ida Björk.

Frågan om det kommande arbetsåret dis-  
kuterades därefter, vilket mest rörde sig om  
agitationen för årets val. Fru Bernhardina  
Bengtsson, Karlshamn, inledde en diskus-  
sion i frågan om moderskapsskydd. Tala-  
rinnan redogjorde för det av sakkunniga-  
kommittén i fjol avlämnade betänkandet.  
Konferensen uttalade sig för kravet på en  
snar lösning av frågan. Som avslutning på  
den av god stämning präglade konferensen  
utbringades ett fyrfaldigt leve för socialis-  
mens fortsatta framgång i Blekinge. Efter  
konferensen bidtog ett av Karlskronaklub-  
ben arrangerat kamratmöte. Programmet  
upptog ett föredrag av riksdagsman Th.  
Östergren, deklamation, uppläsning, musik  
och sång.

Ref.

### Aktiebolaget Arbetarnes Tryckeri

FOLKETS HUS, STOCKHOLM

TEL.: 2276, Norr 4043

\*

Rekommenderar sig till utfö-  
rande av alla slags trycksaker

\*

Moderna stilar  
Snabbt utförande  
Moderata priser

### Litteratur.

*Folket i Simlångsdalen.* Fredrik Ström.  
3:e upplagan. Pris kr. 4:75, Ljungbergs  
Förlag, Stockholm.

Detta Fredrik Ströms förstlingsverk lig-  
ger åter på boklädedisken. Det är med an-  
ledning av författarens snart inträffade  
50-årsdag denna upplaga utgivits. Att bo-  
ken blivit både dramatiserad och filmatise-  
rad vittnar om dess popularitet.

Folket i Simlångsdalen sammanhänger i  
viss mån med krönikecykeln *Rebellerna*,  
vilken också utgår i nya upplagor. Ströms  
folklivsskildringar äro tydligen uppskattade.

### Förbundsmärket

bör bäras av förbundsmed-  
lemmarna särskilt vid kam-  
ralfester, konferenser o. d.



Rekvireras från förbundsexpeditionen,  
Upplandsgatan 1, Stockholm.

TÄNK PÅ DE ANHÖRIGA  
FÖRSÄKRA ERT LIV I FOLKET



### Liten familj

blir inte stor om man i  
god tid gör sina inköp hos  
oss. Upplysningsbroschyrer  
och prislister mot 45 öres porto. Privat  
avsändare om så begäres.

Nils Adamsson,  
Jakobsgränd 22, Stockholm.



# Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Vessman, Tel. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Upplandsgatan 1, 3 tr. Tel. 188 86. Postgiro n:r 50196.

För annonsavdelningen: Astrid Johansson, S:t Eriksgatan 77. Tel. Vasa 158 38.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnnummer 25 öre. Prenumeration sker på posten.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsidan 40 öre pr mm.

## Stockholms läns soc.-dem. kvinnodistrikt.

Adr.: Ordf. Sara Andersson, Igelboda. Tel. Ektorp 18. Kassör fru Gerda Bergstrand, Bromsten.

## Stockholms soc.-dem. kvinnoklubbssamorganisation.

Ordf. och korresp. fru Sigrid Lundin, Gröndal. Tel. Gröndal 116. Kassör fru Anna Larsson, Mittelvägen 8, Enskede. Tel. Enskede 183.

## Sthlms Allm. Kvinnoklubb

sammanträder första torsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Lokal: Västmannagatan 1, 1 tr.

Ordförande fru Anna Carlsson, Jungfrugatan 41 B, 3 tr.

## Stockholms södra kvinnoklubb

(soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 2:dra torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. å lokalen Kocksgatan 24, sal C, i. p. g. n. b. Ordf. fru Beda Jansson, Blekingegat. 65, 3 tr., Stockholm. Styrelsen.

## Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb

sammanträder 2:a fredagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Vilma Iskull, Lindhagensgatan 69. Tel. Kungsh. 67 90.

## Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb

har ord. möte 1:sta onsdagen i varje månad å lokalen Gustav Vasa automaten, Upplandsgatan 51, kl. 7.30 e. m.

Uppbörd och inskrivning varje möte. Styrelsen.

## S:t Görans soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 2:dra onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Jenny Larsson, Arbetaregatan 21. Tel. Kungsh. 97 89.

## Föreningen för hembiträden i Stockholm

håller möte 1:sta torsdagen i varje månad (utom juni, juli och augusti) i Studiehomet, Bryggaregatan 12 b.

Styrelsen.

## Södermanlands Enskilda Bank

Solidarisk Bank.

Konfor i Stockholm:

Grundad 1865.

Regeringsgatan 18,  
Hornsgatan 66 A,

Norrländsgatan 2,  
Slussplan 1-3,

Humlegårdsgatan 7,  
Kungsgatan 60,

Barnhusgatan 18,  
Odengatan 52.

Ⓣ

## ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING

### Holländaregatan 7

säljer till lägsta pris Dam- & Barnkoftor.

Dam- & Barnunderkläder.

Extra starka barnstrumpor.

## Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb

håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Rut Jönsson, Billesholms gruva. Sekr. fru Herta Olsson, Fälåden, Billesholms gruva. Styrelsen.

## Enskede soc.-dem. kvinnoklubb

håller ord. möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, Källvägen. Ordf. fru Ingrid Viberg, Solv. 8, Enskede. Tel. 391.

## Eskestuna soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 7 e. m. i Folkets Hus lilla sal. Styrelsen.

## Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb.-föreningens II-sal. Styrelsen.

## Göteborgs östra soc.-dem. kvinnoklubb

håller möten 1:sta onsdagen i varje månad i lokalen Götaholmsgatan 1 och 3:dje tisdagen i månaden i lokalen Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

## Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 2:dra onsdagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus B-sal. Styrelsen.

## Lidingö soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 3:dje måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Torsvik och Skärsåtra omväxlande. Ordf. fru Anna Johansson, adr. Sirius 3, 2 tr., Torsvik Lidingö I. Tel. 667.

## Lundby soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Samarbetets lokal, Brännaregården, Göteborg. Styrelsen.

## Malmö soc.-dem. kvinnoklubb

håller ord. möte första torsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, sal 7. Ordf. och korresp. sek. fru Mathilda Mårtensson, Jörgen Ankersgatan 9, Malmö.

## Malmö östra soc.-dem. kvinnoklubb

håller ord. möte andra tisdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. å Stjärnans sällskapslokaler. Ordf. fru Matilda Pettersson (tel. 13 66, adr. som ovan), sek. fru Anna Roos, Gärnäsplan 6, 119 77.

## Mjölby soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möte 3:dje måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. Hanna Nygren, Box 31, Mjölby. Styrelsen.

## Nacka soc.-dem. kvinnoklubb

håller ord. möte 1:sta onsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. Ordf. fru Annie Wallentheim, Skuru, Ek-torp. Tel. Skuru 3 59.

## Nynäshamn soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 2:dra månd. i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. fru Elsa Eriksson, Centralgatan 68.

## Solna soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta och Hagalunds Folkets Hus omväxlande. I dec. hålles mötet i Huvudsta. Styrelsen.

## Spånga soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru Alma Herlin, Solhem, Spånga. Tel. 492. Styrelsen.

## Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i Nya Folkets Hus C-sal. Ordf. fru Elsa Carlsson, Eliegat. 46. Tel. 527. Styrelsen.

## Södertälje soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möten 2:dra måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru Anna Ericsson, Folkets Hus. Tel. 2 37. Styrelsen.

## Tillberga soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus.

## Turebergs soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 2:dra måndagen i varje månad kl. 8 e. m. i gamla skolan. Ordf. fru Anna Ahlzen, Tureberg. Styrelsen.

## Väsby soc.-dem. kvinnoklubb

håller ordinarie möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets hus. Ordf. fru Karin Enström, Box 81, Uppl. Väsby. Styrelsen.

## Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb

håller möte 1:sta onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m. i Godtemplarlokaen, Gädda. Styrelsen.

Stockholm 1930. A.-B. Arbetarnes Tryckeri